

Intergenerational differences in the representation of the female identity

(Case Study: Culinary Culture and Food Economics in the Everyday Speech of Mothers and Daughters)

Farideh Majidi Khameneh¹

1. Assistant Professor, Department of Anthropology, The research Institute of Cultural Heritage and Tourism, Tehran, Iran.
(Corresponding Author) E-mail: f.majidi@richt.ir

Article Info**Article type:**

Research Article

Article history:

Received: 2024-05-01

Received in revised form:
2025-07-23

Accepted: 2025-08-21

Published online: 2025-10-30

Keywords:

Phenomenology, Culinary
Culture and Food Economics,
Gunay (Central Shabestar),
Everyday Discourse
Analysis, Kodbanu.
Generational Difference

ABSTRACT

Purpose- Due to the expansion of communications, technological advances in means of living, and rapid cultural, social, and economic changes in lifestyle, especially in transitional societies, the perception of women by new generations has become different from that of previous generations. Being a housewife means managing the home and family efficiently and effectively. It is an identity that includes various roles, skills and characteristics. One of these characteristics is cooking and food management skills. Intergenerational differences in cooking culture often lead to disagreements and conflicts between mothers and daughters. One of the important issues in the field of family pathology is the lack of attention and proper understanding of the generational differences between mothers and daughters in managing the home, which causes drastic changes in the structure of relationships, disorder and crises between parents and children, and ultimately a generational gap. The crisis of family relationships causes the role of the home to be shaken as the first center of common life in the socialization of children. The main question of the research is how intergenerational differences in the representation of the identity of the housewife. To find the answer, the researcher has conducted a case study to explain the differences in cooking culture and food management among two generations of mothers and daughters of the Gunai (Central Shabestar) living in Tehran, through various aspects of the housewife.

Methodology- The research method is qualitative with a phenomenological approach and analysis of semi-structured interviews with 30 mothers and daughters of Gunai (Central Shabestar) residing in Tehran regarding culinary culture and food management. Participants (mothers born in the 40s and 50s / daughters born in the 70s and 80s) were selected through purposive sampling and snowball method. From the analysis of the interview texts and daily speech between mothers and daughters, semantic units were identified and by integrating them, sub-themes and main themes were determined and finally the central theme of the Kodbanu identity was extracted from the perspective of culinary culture and food management. The main themes include 1- culinary knowledge and standard foods, 2- knowledge of food storage and warehousing, 3- knowledge of food consumption and food distribution, 4- food culture and participation in social harmony, and 5- the role of food in women's agency.

Findings- The findings indicate: 1- The fluid identity of the female cook among generations and the changing criteria of culinary culture and food management. 2- The difference in the generations' view of the social capital of culinary knowledge and food economics. 3- The changing nature of social stigmas due to the changing roles of women in the home. 4- The difference in the two generations' perception of women's power and social agency in culinary culture due to changing lifestyles. 5- Changing vocabulary in speech between mothers and daughters regarding cooking and culinary culture 6- The impact of the Internet and virtual networks in changing the standards of culinary culture and food management. 7- The emergence of constant comparisons of culinary skills between generations and creating conflict and strife between mothers and daughters. 8- Increased verbal violence and aggression between mothers and daughters due to differences in perception regarding cooking and food management, which can lead to a deep intergenerational gap.

Conclusions: If intergenerational differences in household management are not properly explained, the transmission of family culture and values will encounter difficulties, the effects of which can lead to generational gaps and emotional ruptures between family members. The lack of understanding of the values and behavioral patterns of each generation by the other generation, the nervousness and inflexibility in accepting innovations and creativity in the culinary culture of the younger generation by mothers, narrows the field for children and causes discouragement, lack of self-confidence, and discouragement of young people. The results show that although there is no difference between mothers and daughters regarding the acquisition of cooking knowledge and food management as one of the characteristics of women in the household, there is a difference between generations in the representation of its criteria and characteristics, and it is suggested that attention be paid to the following: 1- Changing the value system of the generations of mothers and children 2- Changing the social order and differences in lifestyle between generations 3- Paying attention to issues related to the desire for control in the generation of mothers and the desire for independence in the generation of daughters 4- Paying attention to the degree of acceptance of differences by generations. 4- Paying attention to the interactive and synergistic relationship between language and other parts of culture and the place of food semiotics in family speech of different generations. 5- The need for young researchers to become skilled and strengthen their perspective on everyday speech (as a tangible matter) in recognizing generational differences (as an intangible and complex matter) in societies in transition. 4- The need for researchers to pay attention to the importance of the results for comparative studies of women's identity in ethnic populations and the impact of immigration and lifestyle changes.

Cite this article: Majidi Khameneh, F. (2025). Intergenerational differences in the representation of the female identity Case Study: Culinary Culture and Food Economics in the Everyday Speech of Mothers and Daughters. *Iranian Journal of Anthropological Research*, 15(1), 111-138. doi: [10.22059/ijar.2025.391300.459917](https://doi.org/10.22059/ijar.2025.391300.459917)

تفاوت‌های میان نسلی در بازنمایی هویت کدبانو

(مطالعه موردی: فرهنگ آشپزی و اقتصاد خوراک در گفتمان روزمره مادران و دختران)

فریده مجیدی خامنه^۱۱. استادیار و عضو هیئت علمی پژوهشکده مردم‌شناسی، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تهران، ایران، رایانامه: f.majidi@richt.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: در اثر گسترش ارتباطات، پیشرفت‌های تکنولوژیکی وسایل زندگی، تغییرات سریع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سبک زندگی، به‌ویژه در جوامع در حال گذار، ادارک نسل‌های جدید از کدبانوگری، متفاوت از نسل‌های قبل شده است. کدبانو بودن به‌معنای مدیریت کارآمد و موثرخانه و خانواده هویتی است که شامل نقش‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های مختلفی می‌شود. یکی از این ویژگی‌ها، مهارت آشپزی و مدیریت خوراک است. تفاوت بین نسلی در فرهنگ آشپزی، در بسیاری موارد منجر به اختلاف و کشمکش میان مادران و دختران می‌گردد. یکی از مسائل مهم در حوزه آسیب‌شناسی خانواده، عدم توجه و ادارک صحیح از تفاوت‌های نسل مادران و دختران در تدبیر منزل است که باعث تغییرات شدید ساختار روابط، نابسامانی و بحران‌های میان والدین و فرزندان و در نهایت شکاف نسلی می‌شود. بحرانی بودن روابط خانوادگی، باعث تزلزل نقش خانه به‌عنوان نخستین کانون زندگی مشترک در جامعه‌پذیری فرزندان است. سوال اصلی پژوهش چگونگی تفاوت‌های بین نسلی در بازنمایی هویت کدبانو است. برای یافتن پاسخ، پژوهشگر از میان وجوه مختلف کدبانوگری، به مطالعه موردی تبیین تفاوت‌های فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک در میان دو نسل از مادران و دختران گوئی (شبستر مرکزی) مقیم تهران پرداخته است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۱۱	روش‌شناسی: روش پژوهش کیفی با رویکرد پدیدارشناسانه و تحلیل مصاحبه‌های نیمه ساختارمند با ۳۰ نفر از مادران و دختران گوئی (شبستر مرکزی) مقیم تهران در خصوص فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک است. مشارکت‌کنندگان (مادران متولد دهه‌های ۴۰ و ۵۰ / دختران متولد دهه‌های ۷۰ تا ۸۰) از طریق نمونه‌گیری هدفمند و روش گلوله برفی انتخاب شدند. از تحلیل متن مصاحبه‌ها و گفتار روزمره مابین مادران و دختران، واحدهای معنایی شناسایی و با تجمیع آنها، درون‌مایه‌های فرعی و درون‌مایه‌های اصلی مشخص و در نهایت درون‌مایه مرکزی هویت کدبانو از منظر فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک استخراج گردید. درون‌مایه‌های اصلی شامل ۱- دانش آشپزی و غذاهای معیار ۲- دانش ذخیره‌سازی و انبار مواد خوراکی ۳- دانش مصرف مواد خوراکی و توزیع غذا ۴- فرهنگ خوراک و مشارکت در وفاقی اجتماعی ۵- نقش خوراک در عاملیت زنان است.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱	یافته‌ها: یافته‌ها بیانگر: ۱- هویت سیال کدبانو در میان نسل‌ها و تغییر معیارهای فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک. ۲- تفاوت نگاه نسل‌ها به سرمایه اجتماعی دانش آشپزی و اقتصاد خوراک ۳- تغییر ماهیت انگ‌های اجتماعی با توجه به تغییر نقش‌های زنان در خانه ۴- تفاوت ادارک دو نسل از قدرت و عاملیت اجتماعی زنان در فرهنگ آشپزی با توجه به تغییر سبک زندگی ۵- تغییر دایره واژگانی در گفتار میان مادران و دختران در خصوص کدبانوگری و فرهنگ آشپزی ۶- تاثیر اینترنت و شبکه‌های مجازی در تغییر معیارهای فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک. ۷- بروز مقایسه مداوم مهارت‌های آشپزی میان نسل‌ها و ایجاد تعارض و کشمکش میان مادران و دختران ۸- افزایش خشونت کلامی و پرخاشگری میان مادران و دختران به دلیل اختلاف ادارک در امور آشپزی و مدیریت خوراک که می‌تواند به شکاف عمیق میان‌نسلی منجر گردد.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۳۰	نتیجه‌گیری: تفاوت‌های میان نسلی در خصوص مدیریت امور خانه اگر به‌درستی تبیین نگردد، انتقال فرهنگ و ارزش‌های خانوادگی با اشکال مواجه می‌شود که تأثیرات آن می‌تواند به شکاف نسلی و گسست عاطفی میان اعضاء خانواده منجر گردد. عدم درک ارزش‌ها و الگوهای رفتاری هر نسل از سوی نسل دیگر، عصبیت و عدم انعطاف در قبول نوآوری‌ها و خلاقیت در فرهنگ آشپزی نسل جوان از سوی مادران، عرصه را بر فرزندان تنگ می‌کند و موجب دلسردی، عدم اعتماد به‌نفس و از تکاپو افتادن جوانان می‌گردد. نتایج نشان می‌دهند هرچند در خصوص کسب دانش آشپزی و مدیریت مواد غذایی به عنوان یکی از ویژگی‌های زنان کدبانو میان مادران و دختران اختلافی وجود ندارد ولی در بازنمایی معیارها و شاخصه‌های آن، تفاوت میان نسلی وجود دارد و پیشنهاد می‌شود به این موارد توجه شود: ۱- تغییر نظام ارزشی نسل‌های مادران و فرزندان ۲- تغییر نظم اجتماعی و تفاوت در سبک زندگی میان نسل‌ها ۳- توجه به مسائل مربوط به تمایل به کنترل در نسل مادران و تمایل به استقلال در نسل دختران ۴- توجه به میزان پذیرش تفاوت‌ها از سوی نسل‌ها ۴- توجه به رابطه تعاملی و هم‌افزایی میان زبان با بخش‌های دیگر فرهنگ و جایگاه نشانه‌شناسی خوراک در گفتار خانوادگی نسل‌های مختلف ۵- لزوم ورزشی و تقویت نگاه پژوهشگران جوان به مقوله گفتار روزمره (به عنوان امری محسوس) در بازشناسی تفاوت‌های نسلی (به عنوان امری نامحسوس و پیچیده) در جوامع در حال گذار ۴- لزوم توجه پژوهشگران به اهمیت نتایج برای مطالعات تطبیقی هویت زنان در جمعیت‌های قومی و تاثیر مهاجرت و تغییر سبک زندگی.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۸/۰۸	

کلیدواژه‌ها:

پدیدارشناسی، فرهنگ آشپزی و اقتصاد

خوراک، گوئی (شبستر مرکزی)، تحلیل

گفتمان روزمره، کدبانو، تفاوت نسلی

استناد: مجیدی خامنه، فریده. (۱۴۰۴). تفاوت‌های میان نسلی در بازنمایی هویت کدبانو (مطالعه موردی: فرهنگ آشپزی و اقتصاد خوراک در گفتمان روزمره مادران و دختران)، پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۱۵ (۱)، ۱۱۱-۱۲۸. Doi: 10.22059/ijar.2025.391300.459917

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان.

مقدمه

مطالعات انسان‌شناسان در خصوص هویت نشان می‌دهد، شیوه‌های ملموس رفع نیازهای زیستی انسان مانند خوراک، پوشاک، مسکن و معماری در مطالعات فرهنگی می‌توانند به عنوان ابزارهایی برای تعیین هویت و جایگاه اجتماعی (به عنوان اموری غیرملموس) به کار گرفته شوند (داگلاس، ۱۹۸۴/ داگلاس، ۱۴۰۰). هویت^۱، مفهومی غیر ملموس، پیچیده و دارای لایه‌های فراوان است و متشکل از مجموعه‌ای از خصایص، ارزش‌ها، باورها و اعتقادات، تجارب زیسته و شناخت‌ها است که در بستری معین در تعامل با یکدیگر به لحاظ فردی و اجتماعی ساخته می‌شود (احمدی، ۲۰۱۹/ پورطریق؛ رستگار؛ معیدفر، ۱۴۰۲). کدبانوگری به معنای مدیریت کارآمد و موثرخانه و خانواده هویتی است که شامل نقش‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های مختلفی می‌شود. کسب مهارت‌های آشپزی و مدیریت مواد خوراکی به عنوان یکی از وجوه هویت کدبانو، حاصل فرایند مداوم ساخت و بازسازی تجارب زیسته افراد، نوع سبک زندگی و شیوه‌های مصرف است. فرهنگ آشپزی و شیوه‌های تغذیه، سلايق و ترجیح‌های خوراکی، الگوهای خرید مواد غذایی، آداب خوردن غذا و سفره‌آرایی و ملزومات تغذیه، بایدها و نبایدها از نشانه‌های تمایزات و مرزهای هویت‌بخش افراد و گروه‌های اجتماعی است (خواجه-نوری و دیگران، ۱۳۹۳/ نرسیسیانس، ۱۳۸۳). فکر انجام این پژوهش از مشاهده بحث‌های روزانه مادران و دختران در انجام امور خانه و تفاوت نظر در مورد هویت کدبانو و کدبانوگری پدیدار شد. مطالعات مربوط به اختلاف مادران و دختران، نشان می‌دهد، امور خانه منبع قابل توجهی برای ایجاد تنش‌ها و استرس‌های زیاد برای هر دو طرف است (صادقی و شهابی، ۱۳۹۸). اختلاف سلیقه و انتظارات متفاوت مادران و دختران در مورد آنچه درست و سازمان‌یافته است، حس تقسیم نابرابر کار، عدم قدردانی دو طرف از یکدیگر به کشمکش و تعارض بین نسلی منجر می‌شود و حتی گاهی دخالت پدران و یا پسران خانواده با طرفداری کردن از یکی از دو طرف، به تنش‌ها دامن می‌زند. این مسئله در میان مهاجران از شهرهای کوچک به شهرهای بسیار بزرگ با شدت بیشتری دیده می‌شود. در مهاجرت خانواده‌های اهل گوئی (شبه‌سر مرکزی) به تهران و سکونت در شهری با فرهنگی متفاوت از زادگاه‌شان، بسیاری از وجوه مادی و غیرمادی فرهنگ بومی تحت‌الشعاع قرار گرفته و موجب تفاوت معیارهای مقبولیت و عدم مقبولیت زنان (انگ و برچسب اجتماعی) در نسل مادران متولد و دختران شده است. بسیاری از این معیارها برای نسل جدید بیگانه است و زمانی که مادران از تجارب زیسته خود صحبت می‌کنند، با تعجب و یا مخالفت دختران خود مواجه می‌شوند. نظام اجتماعی در هر جامعه‌ای، برای تشخیص کدبانو از ناکدبانو، الگوها و معیارهای نانوشته‌ای تعیین می‌کند. این الگوها برای هر نسلی می‌تواند به گونه‌ای دیگر باشد. گسترش فن‌آوری‌های جدید در ارتباطات، الگوپذیری از فضای مجازی و دلبستگی شدید نسل جدید به اینترنت، کاهش میزان ارتباط و تعامل میان مادران و دختران به دلیل مشغله‌های متفاوت، فردگرایی، تفاوت سلیقه‌ها و علایق والدین و فرزندان، تغییر نظام‌های ارزشی، تقابل سنت و مدرنیته، بحران معنا و هویت از جمله مواردی است که الگوهای نسل جدید را در خصوص اداره خانه و خانواده تحت تاثیر قرار داده است و حتی متفاوت از مادران‌شان کرده است. اما چگونه می‌توان به ارزش‌های نهفته در فرهنگ آشپزی هر نسل پی برد؟ یکی از ابزارهای کارآمد برای بازشناسی ارزش‌ها، مقبولیت و عدم مقبولیت در فرهنگ غذایی یک جامعه، نشانه-شناسی خوراک از ورای گفتمان روزانه اعضای آن جامعه است و ابزاری مناسب جهت مطالعات تطبیقی و استخراج اطلاعات در مورد تفاوت‌های بین‌نسلی، تجارب زیسته و سبک زندگی، به‌ویژه در زمینه فرهنگ خوراک است تحلیل گفتار روزمره میان مادران و دختران در مورد امور خانه و آشپزی، می‌تواند به بازنمایی دیدگاه آنها از معیارهای کدبانوگری کمک کند. دلیل امر این است که خوراک و ادبیات عامه به عنوان دو وجه مادی و غیرمادی، ضمن تعاملات متقابل با خود و دیگر وجوه زندگی انسان‌ها و محیط زیست

¹ Identity

وی، در متن بزرگ‌تری به نام فرهنگ قرار می‌گیرند (نک: هدایت، ۱۳۸۱: ۲۳۳/ پناهی، ۱۳۸۱/ بهشتی، ۱۳۹۴). نشانه‌شناسی^۱ خوراک بیانگر تبعیت خوردن به عنوان امری زیستی، از نظام و ساز و اموری است که در متن فرهنگ، معنا و مفهوم می‌یابد و در رابطه با فضاهای فکری و ذهنی جامعه، مانند گفتارهای روزمره، ادبیات و هنر قابل تبیین است^۲. وقتی به مضامین گفتار شفاهی مردم یک منطقه دقت می‌کنیم، به نکاتی از شیوه زندگی، باورها، و وجوه مادی و غیرمادی دست می‌یابیم که گویی سالیان دراز با مردم آنجا زندگی و حشر و نشر داشته‌ایم (بهمنیار، ۱۳۸۲: ۱۲).

ضرورت تحقیق

تفاوت‌های میان نسلی در خصوص مدیریت امور خانه اگر به درستی تبیین نگردد، انتقال فرهنگ و ارزش‌های خانوادگی با اشکال مواجه می‌شود که تاثیرات آن می‌تواند به شکاف نسلی و گسست عاطفی میان اعضاء خانواده منجر گردد. عدم درک ارزش‌ها و الگوهای رفتاری هر نسل از سوی نسل دیگر، عصبیت و عدم انعطاف در قبول نوآوری‌ها و خلاقیت در فرهنگ آشپزی نسل جوان از سوی مادران، عرصه را بر فرزندان تنگ می‌کند و موجب دل‌سردی، عدم اعتماد به نفس و از تکاپو افتادن جوانان می‌گردد (نک: مینقی اقدم و دیگران، ۱۴۰۱). خطر دیگر از میان رفتن اعتماد متقابل میان نسلی است. زمانی که دو طرف یکدیگر را قبول نداشته باشند، فردگرایی رشد یافته و منافع فرد بر مصالح خانواده رجحان می‌یابد. تفاوت‌های میان نسلی از قبیل اختلاف سلیقه در انجام امور آشپزی و مدیریت مواد غذایی هر چند ممکن است در نگاه اول یک بحث خانوادگی پیش پا افتاده محسوب شود ولی در دراز مدت می‌تواند پیوندهای عاطفی میان مادران و دختران را ضعیف کند و احتمال آسیب‌های اجتماعی مانند پرخاشگری و خشونت خانگی را افزایش دهد. از طرف دیگر عدم وجود تساهل و تعامل میان نسل مادران و دختران می‌تواند موجب بی‌رغبتی و فرار آنها از آشپزی و زوال میراث خوراکی گردد. این امر انتقال فرهنگ غذایی بومی را با اشکال مواجه می‌کند.

روش پژوهش

روش پژوهش کیفی است و پژوهشگر با رویکرد پدیدارشناسانه به تحلیل گفتمان حاصل از مصاحبه‌های نیمه ساختارمند با ۳۰ نفر از مادران و دختران گونئی (شیبستر مرکزی) مقیم تهران در خصوص فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک پرداخته است. در تحلیل گفتمان تمرکز بر زبان به عنوان یک عمل است و فقط به عنوان یک ابزار ارتباطی، بلکه به عنوان یک عمل اجتماعی و فرهنگی در نظر می‌گیرد. زبان نه تنها واقعیت را بازتاب می‌دهد، بلکه در ساخت و بازتولید آن نیز نقش دارد (حسنی‌فر و امیری پریان، ۱۳۹۳).

۱ - در بحث نشانه‌شناسی خوراک در بازنمایی هویت‌ها، فعالیت زیستی خوردن، از منظر فرهنگ بررسی می‌شود و موارد عینی آن قادر به تولید معنا و ارزش است و می‌تواند بیانگر شاخصه‌های هویتی مانند جنسیت، تمایزات بین خود و دیگری، هم‌گرایی و واگرایی، قدرت و عاملیت و مقبولیت و یا عدم مقبولیت باشد. شیوه‌های تولید، توزیع و مصرف خوراک، مانند آشپزی، ذخیره‌سازی مواد غذایی، شیوه‌های سفره‌آرایی، آداب و اتیکت‌های غذا خوردن، نوع تزئینات به عنوان نشانگان تصویری تابعی از نظام زبانی هستند و مقولات مدلولی برای دال‌های غذایی را در یک نظام متمایز شناخت‌پذیر می‌کنند (سجودی، ۱۳۸۳). نشانه‌ها اموری عینی و قابل لمس‌اند و می‌توانند به جای پدیده‌های غیر قابل دیدن قرار بگیرند. هدف این کار دریافت معانی و رموز فرهنگی است. این علم به پژوهشگر کمک می‌کند تا امور ذهنی را به اموری عینی بدل نماید و برعکس. نشانه‌ها اموری عینی هستند که بر امور ذهنی دلالت دارند و با فرایند معنی‌دار شدن در ارتباط است (استریتاتی، ۱۳۸۸: ۱۵۳).

۲ - تحلیل گفتمان به عنوان یک روش، به بررسی و تفسیر معانی و مفاهیم موجود در متون و گفتارها می‌پردازد تا ساختارهای اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آنها را آشکار کند. این روش، یک رویکرد کیفی است که با بررسی دقیق زبان و نحوه‌ی استفاده از آن، به دنبال درک عمیق‌تر از ایدئولوژی‌ها، قدرت، هویت و روابط اجتماعی است که در گفتمان‌ها تجلی می‌یابند (حسنی‌فر و امیری پریان، ۱۳۹۳) و یکی از شیوه‌های قابل اعتماد برای دست یافتن به نظام نشانگانی خوراک و سه نقش آن (تولیدمعنا، ایجاد ارتباط و هویت‌بخشی) است.

مشارکت‌کنندگان از طریق نمونه‌گیری هدفمند و به‌لحاظ هم‌دوره بودن، یکسانی مراحل زندگی، و معیارهای تباری (نسل مادران و نسل دختران) انتخاب شدند و شامل ۱۵ نفر از مادران متولد دهه‌های ۴۰ و ۵۰ در گونئی یا شبستر مرکزی و مقیم تهران و ۱۵ نفر دختران همین نسل که متولد دهه‌های ۷۰ تا ۸۰ در تهران هستند، می‌باشد. از تحلیل متن مصاحبه‌ها و گفتار روزمره مابین مادران و دختران، واحدهای معنایی شناسایی و با تجمیع آنها، درون‌مایه‌های فرعی و درون‌مایه‌های اصلی مشخص و در نهایت درون‌مایه مرکزی هویت کدبانو از منظر فرهنگ آشپزی و مدیریت خوراک استخراج شد. درون‌مایه‌های اصلی شامل ۱- دانش آشپزی و غذاهای معیار ۲- دانش ذخیره‌سازی و انبار مواد خوراکی ۳- دانش مصرف مواد خوراکی و توزیع غذا ۴- فرهنگ خوراک و مشارکت در وفاق اجتماعی ۵- نقش خوراک در عاملیت زنان است.

نسل مادران، تجربه زندگی در دو جامعه متفاوت (گونئی و تهران) را دارند و در خانه اغلب به زبان ترکی صحبت می‌کنند و بسیاری مواقع از ضرب‌المثل‌ها، کنایات و متل‌های ترکی (آتالارسوزلری) برای بیان منظور و یا رساندن مفهوم، استفاده می‌کنند. این موضوع به پژوهشگر کمک می‌کند الگوهای نظام اجتماعی بومی مادران در تعیین معیارهای کدبانو از فحوای کلام‌شان مشخص شود. نسل فرزندان، با آتالارسوزلری آشنا نبودند و یا در حد کم آشنایی داشتند. در موارد بسیاری برای موقعیت‌های مشابه از صورت-های گفتاری رایج میان هم‌نسلان خود استفاده می‌کردند که برای مادران‌شان قابل فهم نبود. این نسل از کلمات لاتین و یا اصطلاحات خاص برای بیان منظور خود استفاده کرده و گاهی به شخصیت‌هایی غیر ایرانی ارجاع می‌دادند به عنوان مثال برای بیان زنانی که معیار کدبانو بودن برایشان، تلاش روزانه بی‌وقفه و بدون اجر برای رتق و فتق امور خانه و آشپزی است، از عنوان "حنا دختری در مزرعه"^۱ و "کوزت"^۲ استفاده می‌کنند. کوزت پارتی هم عبارتی است که در فرهنگ نسل جدید به معنی دوره تمیزکاری خانه یا خانه‌تکانی و یا امور آشپزی و مدیریت مواد غذایی است^۳ (در مورد گفتار و ادبیات شفاهی نسل‌های جدید نک: سمائی، ۱۳۸۲). مصاحبه‌ها در قالب گپ و گفت خانوادگی، در حالی که دو نسل مادران و دختران در کنار یکدیگر حضور داشته باشند صورت گرفته است (تکنیک گروه کانونی یا متمرکز)، تا در حین بیان تجارب زیسته مشارکت‌کنندگان، نظرات، اختلاف نظرات و تفاوت‌های نسلی عیان شوند.

چارچوب مفهومی

با توجه به کیفی بودن پژوهش حاضر و وجوه متفاوت فلسفه و پارادایم روش‌های کمی و کیفی، در اینجا به جای استفاده از چارچوب نظری و فرضیه از چارچوب مفهومی و پرسش برای پیشبرد مطالعه استفاده می‌شود. مفاهیم اساسی که این پژوهش با آنها سروکار دارد عبارتند از:

^۱ - حنا، دختری در مزرعه با نام اصلی کاتری و در ژاپنی دختر چمنزار به ژاپنی 牧場の少女カトリ، به انگلیسی Katri, Girl of the Meadows : که در ژاپن با نام میکاسا نیز شناخته می‌شود. یک مجموعه تلویزیونی انیمه ۴۹ قسمتی است که توسط استودیو نیپون انیمیشن ساخته شده‌است. این انیمیشن بر اساس رمان فنلاندی تحت عنوان "Paimen, piika ja emäntä" قلم آونی نولیوارا ساخته شده‌است. حنا در تمام امور مربوط به اداره مزرعه و خانه تلاش می‌کند.

^۲ - Cosette. کوزت شخصیتی خیالی و دختری کم‌سن و رنج‌کشیده در داستان بی‌نویان ویکتور هوگو است که از طرف خانواده تناردیه مجبور به انجام تمام امور سنگین خانه است. او به عنوان به‌عنوان سمبل زن خانه‌دار پرتلاش و رنج‌کشیده در داستان آورده شده است.

^۳ - "دعوت شدم به کوزت‌پارتی" یا "عید اومد و کوزت پارتی شروع شد"

هویت و فرهنگ خوراک

هویت از نظر جنکینز (۲۰۰۸) به آن بخش‌هایی از فرد می‌پردازد که شخص از خود در رابطه با دیگران تعریف می‌کند (جنکینز، ۲۰۰۸: ۳۷). انسان‌ها از راه‌های گوناگون با دیگران ارتباط می‌یابند و هویت اجتماعی کسب می‌کنند، با شروع سده بیست میلادی نقش و هویت زنان در خانواده متناسب با رویکرد توسعه مورد توجه قرار گرفت. در این رویکرد تغییرات به صورت طبیعی و متوازن و با جهت مشخص به عنوان امری ضروری بررسی می‌گردید (تورنتون^۱، ۲۰۰۱: ۴۵۰). این امر شاخصی برای رسیدن به جامعه مدرن در نظر گرفته می‌شد، زیرا سازمان خانواده و به دنبال آن نقش‌های زنان در خانه تغییر یافته و فعالیت برای تغییر پایگاه زنان و نقش‌های خانگی سرعت گرفت. بدین‌سان الگوهای جوامع مدرن و یا توسعه‌یافته در تعارض با جوامع سنتی و یا کمتر توسعه‌یافته مقبولیت یافت (عباسی شوازی و ترابی، ۱۳۸۵). با شیوع چنین رویکردی، نظریه انقلاب جهانی در الگوهای مسلط بر خانواده‌ها طرح شد که نشان‌دهنده تاثیر جریان صنعتی شدن و مدرنیزه شدن بر سبک زندگی خانواده‌ها بود (گود^۲، ۱۹۶۳). از جمله تاثیرات می‌توان به تغییر شیوه‌های مدیریت خانواده و نقش زنان در اداره امور خانواده اشاره کرد. این نکته را نباید فراموش کرد که هر چند نقش مدرنیزاسیون و تاثیرات صنعتی شدن در امور خانه را نمی‌توان منکر گردید، اما ویژگی‌های فرهنگی نقش زنان در امور خانواده از تداومی غیرقابل انکار برخوردار است (عباسی شوازی و مک دونالد، ۲۰۰۷). در نسل‌های جدید، با تغییر سبک زندگی، انجام بسیاری از امور مانند تهیه خوراک، ذخیره‌سازی و نگهداری مواد غذایی و از این قبیل بر عهده بنگاه‌های اقتصادی مانند رستوران‌ها، کارخانه‌ها گذارده شده، بسیاری از مواد خوراکی مورد نیاز را بدون وابستگی به فصل و زمان و مکان در کوتاه‌ترین زمان از فروشگاه‌های بزرگ و کوچک محلی تهیه کرد. با این حال هنوز فرهنگ کدبانوگری و اهمیت آن در زندگی روزمره باقی مانده است. کدبانوگری به‌عنوان مهارت و دانشی که هر زنی برای اداره امور خانه و خانواده بدان نیاز دارد، نوعی سرمایه اجتماعی و کسب آن از امور بدیهی برای زنان محسوب می‌شود. بورديو در اثر معروف خود تمایز، به کسب سرمایه‌های اجتماعی توجه کرده است. به نظر وی یکی از طرق کسب هویت و تمایز از دیگران، شیوه‌های مصرف خوراک است. تغذیه و سبک زندگی با هویت تعاملی دوسویه دارند (بورديو، ۱۹۸۴). از نظر داگلاس^۳، نیز جنبه‌های مادی و غیرمادی (ملموس و غیرملموس) تغذیه بیانگر نظام اجتماعی، سبک زندگی روزمره و یک فرایند هویت‌بخش است. جامعه و فرهنگ بر آنچه وارد ذهن ما می‌شود تاثیر می‌گذارند. به عبارتی شیوه‌ای که جهان در ذهن ما سازمان می‌یابد و مرزبندی می‌شود نیز متأثر از جامعه و فرهنگی است که در آن زندگی می‌کنیم. از نظر وی هویت‌ها بر ساخته از نظم اجتماعی هستند. اقدام ما در برقراری نظم در جهان، در واقع کنشی اجتماعی است که ما نه در مقام فرد یا انسان، بلکه به‌مثابه موجوداتی اجتماعی دست به آن می‌زنیم. مری داگلاس در کتاب خود، *خوراک در نظم/اجتماعی* (۱۹۸۴)^۴، غذا را به عنوان ساختاری معنابخش معرفی کرده که به تبیین مرزهای اجتماعی و هویتی یاری می‌رساند. در این معنا هویت‌هایی مانند کدبانو که بخشی از نقش‌های وی با فرهنگ غذا در ارتباط است دارای مرزهای اجتماعی با دیگر هویت‌ها می‌گردد. نظم اجتماعی به هویت کدبانو معنا می‌بخشد و از این رو است که تغییرات در معیارهای کدبانو میان نسل‌ها، می‌تواند انعکاسی از تغییرات در نظم اجتماعی باشد. از نظر

^۱ - Thornton, A

^۲ - Goode

^۳ - Mary Douglas

^۴ - کتاب مری داگلاس غذا و نظم اجتماعی Food and Social Order یک مطالعه بین فرهنگی در مورد معنای اخلاقی و اجتماعی غذا است. این مجموعه، متشکل از مقالات داگلاس و همکارانش است که هویت‌ها را در سیستم غذایی قبیله‌ای سرخ‌پوست موسوم به اوگالا^۵ در داکوتای شمالی، عادات غذایی خانواده‌های روستایی کارولینای شمالی، قالب‌های غذا در یک جامعه ایتالیایی-آمریکایی در نزدیکی فیلادلفیا را مشخص و پوشش می‌دهد.

فیشر^۱ (۱۹۸۸) خوراک در مرکز ادراک ما از هویت قرار دارد، زیرا به گروه‌ها، افراد و جوامع اجازه اثبات تمایزات، طبقه‌بندی‌ها، سلسله مراتب، یگانگی با خودی و دگربودگی از سایرین می‌دهد. این معنا چه در رابطه با هویت فردی و چه هویت اجتماعی قابل تسری است (فیشر، ۱۹۸۸).

کدبانو به عنوان هویت جنسیتی

هویت کدبانو از پیشینه بسیار طولانی برخوردار است. براساس اسناد پهلوی^۲، کدبانو به مفهوم بانوی خانه (عریان، ۱۴۰۳/ سامعی، ۱۴۰۲) و زنی است که نقشی ویژه در اداره امور خانه و مدیریت خانواده دارد. در دوره ساسانیان به کدبانوی خانه، کدک بانوک^۳ و پادشاه زن می‌گفتند (نک: داراب، ۱: ۱۸۰-۱۸۸). در فرهنگ‌های مختلف واژگان، کدبانو، زنی متعهد به خانواده، موقر، ناظر بر انجام امور خانه و خانواده به بهترین نحو و مزین به دانش تدبیر و صرفه‌جویی است. در گویش‌های مختلف با لغاتی مانند کت بانو، کی بانو، شاه بانو اطلاق می‌شود (نک: کیا، ۶۳۲) با ورود به دوران اسلامی و بعد از آن زنان در امور خانه استقلال خود را حفظ کرده و حتی در مواردی پای به عرصه سیاست باز کرده بودند (بیانی، ۱۳۵۲/ حجازی، ۱۳۹۲). در زبان ترکی، او خانمی^۴ یا او خانیمی^۵ معادل کدبانو آورده شده است. در فرهنگ مردم ایران، کدبانو به عنوان مدیر داخلی خانواده قلمداد می‌گردد و فرزندان باید از اوامر وی اطاعت کنند. آبادی و ویرانی خانه به دست کدبانو است، زن پاسدار خانه و زندگی و همسر است در ادبیات عامه کدبانو به منزله همسر و بانوی خانه بود و زنی کاردان و تمام کمال در امور خانه‌داری محسوب می‌گردید. معیار اول کدبانوگری و خانه‌داری یک زن و انتخاب وی به-عنوان عروس، مهارت و دانش وی در آشپزی بود (نادر میرزا، ۱۷). یکی از آزمون‌های کدبانوگری عروس آینده، نحوه پاک کردن سبزی و آشنایی وی با انواع سبزی‌ها بود (کتیرائی، ۱۳۸۷).

در منطقه گوئی زن کدبانو را مایه سعادت خانواده می‌دانند. در آتالارسوزلری این منظور آورده شده است: «یاخشی آروادلی /ئو جنتدیر»: زن خوب، خانه را بهشت می‌سازد. حرف کدبانوی خانه مانند قانون برای فرزندان لازم به اجراء بود. دختران قبل از ازدواج تحت تعلیمات مادر و بعد از ازدواج تحت فرمان مادرشوهر قرار می‌گرفتند. در خانواده‌های گسترده، مادر شوهر به عنوان کدبانوی اول خانواده بر امور خانه‌داری عروس‌ها نظارت داشت و اجازه وی برای دیدار عروس از خانواده خود ضروری بود. وی صاحب‌الاختیار خانه محسوب می‌گردید و کلیددار اموال غذایی و ناظر چگونگی تولید خوراک و مصرف آنها بود. در گذشته ازدواج دختران در سنین پایین (معمولاً ۱۳ یا ۱۴ سال) انجام می‌گرفت و در نتیجه، آموزش بسیاری از نکات خانه‌داری مانند آشپزی و مدیریت مواد غذایی بعد از مادر، تحت نظارت مادرشوهر انجام می‌گرفت. اطاعت عروس از مادرشوهر قانون نانوشته خانواده بود. میزان مقبولیت زنان در جامعه گوئی، به میزان موفقیت وی به کسب هویت کدبانو بستگی داشت و در فرهنگ مردم، معیارهای مقبولیت یک زن برای کسب این هویت تا سالیان دراز تغییر چندانی نداشت. در میان وجوه مختلف زن کدبانو و مدیر، آشپزی عالی، قناعت و صرفه‌جویی برای حفظ هر چه بهتر منابع غذایی، هم‌چنین به کارگیری روش‌های مناسب برای ذخیره‌سازی مواد غذایی، معیارهای ثابتی برای سنجش میزان کدبانوگری زنان محسوب می‌شدند.

^۱ - Claude Fischeler

^۲ - زبان پهلوی یا پارسی میانه شکل دگرگون یافته پارسی باستان است. این زبان، در سرتاسر شاهنشاهی ساسانیان، نقش ارتباطی داشت (نک: عریان، ۱۴۰۳)

^۳ - kadak bāno

^۴ - ev xānōmī

^۵ - ev xānīmī

نسل

مفهوم نسل از جنبه‌های گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است. مجموعه نسبت‌های خویشاوندی، هم‌دوره بودن، یکسانی مراحل زندگی، مراحل تاریخی و جایگاه‌های نسلی می‌تواند از ویژگی‌هایی باشد که نسل را تبیین می‌کنند. هم نسل‌ها می‌تواند به لحاظ تبار (مادر و پدر بزرگان، مادران و پدران و فرزندان)، به لحاظ دوره‌های زندگی (بزرگسال، جوان و کودک)، به لحاظ مهاجرتی (نسل‌های قبل و بعد از مهاجرت) و به لحاظ دوره تاریخی (مثلاً دوران قبل از جنگ و بعد از جنگ) و از این قبیل تبیین شوند (ذکایی، ۱۳۸۶).

تفاوت‌های بین‌نسلی

تفاوت بین نسلی نیز به وجوه اختلاف نظر میان دو نسل والدین و فرزندان در زمینه‌های مختلف اشاره دارد. این وجوه اختلاف می‌تواند از تنوع و تکثر زیادی برخوردار باشد. جنبه‌هایی مانند سبک زندگی، شیوه‌های گذران اوقات، رفتارهای مذهبی و نگرش‌ها و عادات را می‌تواند در بر بگیرد (صبوری خسروشاهی، ۱۳۹۳). در این پژوهش سعی شده به تفاوت‌های میان دو نسل مادران و دختران از جنبه کدبانوگری و تغییر معیارهای سنجش یک کدبانو و علل اجتماعی و فرهنگی آن پرداخته شود.

آتالارسوزلری

ادبیات شفاهی ترکی دارای تنوع بسیار زیادی است و به خاطر روان بودن لفظ، به‌گونه‌ای استعاری، موجز و حکیمانه به بیان موضوع‌هایی می‌پردازند که برای همه آشنا است^۱ (نک: هیئت، ۱۳۶۷/ محمدی، ۱۳۷۶). آتالارسوزلری عصاره تجارب زیسته و سبک زندگی گذشتگان است که حاصل عمر را در بیانی زیبا، آهنگین و حکیمانه به نسل‌های دیگر انتقال داده‌اند (پارسا، ۱۳۹۴/ عمرانی، ۱۴۰۰). مثل‌های ترکی بخش اعظم آتالارسوزلری را تشکیل می‌دهند ولی گاهی مضامین در قالب کنایات، مثل، داستان و شعر کوتاه نیز آورده شده‌اند در برخی متون آتالارسوزلری^۲ به معنی سخنان پدران و مادران نیز آمده است (حبیبی، ۱۴۰۰/ سرودلبر، ۱۳۹۳/ عمرانی، ۱۴۰۱).

پیشینه پژوهش

در خصوص تفاوت نسلی مقالات بسیاری به رشته تحریر درآمده است. جلیوند (۱۳۸۵) در مقاله‌ای که به بررسی نگرش‌های مادران و دختران به عنوان نسل قدیم و نسل به رشته نگارش درآورده است، ارزش‌های اجتماعی را از دیدگاه این دو نسل مورد بررسی قرار داده است.

کاظمی‌پور (۱۳۸۷) در بررسی جامعه‌شناسی نسل جوان ایرانی، به نامیدن نسل‌ها با حروف پرداخته و کتاب خود را با عنوان نسل ایکس به رشته نگارش درآورده است. جالب است که بعد از کمتر ۲۰ سال از نگارش این کتاب امروزه نسل جدید را با نام نسل زد^۳ لقب داده‌اند.

^۱ - بررسی تمام و کمال این عرصه در توانایی و وقت یک پژوهشگر نمی‌گنجد. با این حال، آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید چشید (دهخدا، امثال و حکم، ج: ۱: ۸).

^۲ - ätā- ānā sozlari

^۳ - نسل زد یا Z Generation یا Gen Z این نسل بین سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۲ میلادی متولد شده‌اند و جانشین نسل وای یا Y (احتمالاً متولدین دهه ۱۹۷۰ یا اوایل ۱۹۸۰ تا اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی و قبل از نسل آلفا (متولدین اوایل ۲۰۱۰ تا اواسط ۲۰۲۰ میلادی) قرار دارند

صبوری خسروشاهی (۱۳۹۳) در مقاله خود به تفاوت بین نسلی در خانواده پرداخته و به مقولاتی مانند سبک زندگی و مصرف کالاهای فرهنگی، نگرش های جنسیتی در خانواده ها و میان نسل های مختلف خانواده اشاره کرده و آنها را مورد بحث قرار داده است. عباسی و دیگران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به تاثیر عوامل اجتماعی در روابط بین نسلی پرداخته و از نظریه های دگرگونی ارزشی اینگلهارت، رشدیافتگی سنی بنگستون، جهانی شدن گیدنز، تجربه نسلی مانهایم و تغییر در فرایند جامعه پذیری مک لوهان در بحث نظری خود استفاده می کنند. نتایج این پژوهش مبین تفاوت های بین نسل ها در ویژگی های جامعه پذیری و تعلیم و تربیت است. دختران جوان طالب تغییر هستند در حالی که برخی مادران نقش مداخله گر در مدیریت خانه دارد. پژوهشگران پیشنهاد می کنند که چند موضوع مهم مد نظر قرار گیرد. مانند در حال گذار بودن جامعه و چالش نظم سنتی و مدرن، هوشیاری نسل های مختلف در مورد تغییرات و تحولات اجتماعی، در نظر گرفتن تمام نسل ها و نه فقط نسل جوان و یا نسل والدین، نگاه واقع گرایانه برنامه ریزان اجتماعی و نه شتاب زده و احساسی به تفاوت های بین نسلی (عباسی، سفیری و امیرمظاهری، ۱۳۹۷). آزاد ارمکی و همکاران (۱۳۸۲) در پژوهش خود به روند تغییرات فرهنگی-اجتماعی خانواده های تهران طی سه نسل پرداخته اند و یافته های آنها نشان می دهد که نگرش های افراد در مورد مسائل مختلف تغییر یافته ولی هنوز خانواده امری مهم تلقی می شود و برای حفظ و بقای آن باید کوشش کرد. شکل گیری تفاوت های بین نسلی قابل فهم و در جهت انطباق با شرایط فرهنگی ایران و جهان است. سفیری و محمدی (۱۳۸۴) در پژوهش خود از هویت جنسیتی مادران و دختران بحث کرده و این سوال را مطرح می کنند که شکاف نسلی مطرح است یا تفاوت نسلی؟. نتایج این مطالعه نشان می دهد نگرش مادران بیشتر سنتی و نگرش دختران مدرن است و در حوزه انجام امور خانه، دختران بر برابری جنسی زن و مرد تاکید می ورزند در حالی که مادران بر رعایت کلیشه های فرهنگی پای بند هستند. مطالعه ساروخانی و صدقاتی فر (۱۳۸۸) بر عدم وجود تفاوت های مهم میان نسلی در خصوص ارزش های خانوادگی تاکید کرده و خبر از نوعی وفاق جمعی در میان نسل های جوان و سالمند می دهند. پژوهش احمدی و حامد (۱۳۹۰) بر تفاوت میان نسلی در مقوله های نوگرایی، مادی گرایی، فرامادی گرایی، نگرش به زنان و خانواده اشاره کرده و رتبه نسل جوانان را در همه این مقوله ها معنی دار و بالاتر از نسل گذشته آنها می دانند.

در مورد کدبانو و معیارهای آن، مطالعات پیشین نشان می دهد واژه کدبانو به اشکال مختلف بیان می شد مانند کی وانو، کیه دار، کت بانو، کی بانو (کیا، ۱۳۹۰: ۶۳۲). در میان ترک زبانان الفاظی مانند خانیم، خانم (زارع شاهمرسی، ۱۳۸۷) استفاده می شود. نویسندگانی مانند سالور (۱۳۷۴۵: ۳۳۰۲ و ۳۳۰۳) نادر میرزا (۱۳۸۹: ۱۷) و شجاع (۱۳۵۶: ۲۱۹) بر اهمیت خوالی گری یا آشپزی عالی در بازشناسی زن کدبانو تاکید داشتند. و زن فاقد این خصصه را مانند درخت بی بار دانسته و ناکدبانو و باددست می شمارند در مورد بازشناسی هویت با استفاده از الگوهای تغذیه به عنوان پژوهش های میان رشته ای در ایران می توان به مطالعه سعیدی (۱۳۹۶) در میان خانواده های افغان که به ایران مهاجرت کرده اند اشاره کرد. وی با روش تحلیلی از خوراک به عنوان عاملی در جهت تعیین هویت جامعه ای در حال گذار بهره برده است و تاثیر مهاجرت را بر این امر سنجیده است. وسعت این تاثیر شامل تغییرات واژگانی، رژیم های غذایی، ابزار و شیوه های آشپزی، مفاهیم قومیت، هویت ملی و کنش های اجتماعی بوده است. همچنین شامل تجزیه و تحلیل شبکه/گروهی از مصرف مواد غذایی است.

در مورد نشانه شناسی فرهنگ خوراک و آشپزی، آقا ابراهیمی (۱۳۹۴) در پژوهش خود به خوراک به عنوان یکی از نظام های نشانه ای بسیار مهم می پردازد. پژوهشگر، مطالعه موردی خود را بر اساس بررسی ۱۰ فیلم سینمای ایران در روند ۱۵ ساله قرار داده و نتیجه می گیرد خوراک به مثابه یک متن می تواند نقش هایی مانند نقش انتقال پیام، آفرینش، حافظه را داشته باشد. به عبارتی همان

نقش‌هایی که برای متن زبان در نظر گرفته می‌شود و در این میان نقش انتقال پیام حضور پررنگ‌تری را بر عهده دارد. افزون بر این خوراک نقش مهمی در واگرایی همگرایی اجتماعی، تمایزات جنسی و ملی دارد (آقا ابراهیمی، ۱۳۹۴).

در مورد فرهنگ خوراک در ادبیات شفاهی، زارع و ریاحی زمین (۱۴۰۰) در پژوهشی که به رابطه خوراک و ضرب‌المثل‌های استان فارس پرداخته‌اند، با روش توصیفی-تحلیلی به نقش محیط زیست، باورهای دینی و ارزش‌های اجتماعی در تولید ضرب‌المثل‌های که به خوراک پرداخته‌اند، مورد بررسی قرار داده‌اند. در این بررسی خوراک در رابطه با ارزش‌هایی مانند وفای به عهد، مهمان‌نوازی، قناعت، شانس و اقبال، تلاش برای معاش و دوری از بی‌اخلاقی‌هایی مانند حرام‌خوری مورد توجه قرار گرفته‌اند. در پژوهشی دیگر از همین مولفان (زارع و ریاحی زمین، ۱۴۰۱) کاربردهای گیاهان بومی در ضرب‌المثل‌ها در منطقه مذکور (استان فارس) مورد بررسی قرار گرفته است و ضمن پرداختن به گیاهان بومی و مشخصات آنها، کاربردهای غذایی و دارویی این گیاهان در ضرب‌المثل‌های فارس مورد تحلیل بررسی قرار گرفته است.

پژوهش‌هایی هم با محوریت مثل‌ها، به مباحثی دیگر مانند طبیعت (محمودی و هاشمی، ۱۳۹۵) در شهرستان داراب، نام حیوانات در گویش لار (شریفی مقدم و ندیمی، ۱۳۹۲) و معماری در ادبیات شفاهی آذربایجان (اندرودی و شیخی ئیلانلو، ۱۳۹۷) پرداخته‌اند. مهمترین منابع، کتبی است که در آن به جمع‌آوری آتالار سوزلری پرداخته‌اند. در این مطالعات انعکاس آداب و رسوم و باورها در ارتباط متقابل با شیوه‌های زیست بومی در ادبیات شفاهی بررسی شده است و ریشه‌های مشترک آنها به بحث گذاشته شده است. مبدعان ناشناس ادبیات شفاهی هر منطقه با کنایات و استعارات و آرایه‌های ادبی بومی خود به بازگویی فضاها، زیست‌بوم و تجارب زیسته ساکنان آن منطقه پرداخته‌اند. مطالعاتی از این دست مزیتی دو جانبه دارند. ۱- با ثبت سروده‌ها و گفته‌ها به تداوم آنها کمک و از فراموش شدن‌شان جلوگیری می‌کنند. ۲- دیگر مظاهر عینی زندگی مردم را به دیگران می‌شناسانند.

در خصوص گفتار شفاهی نسل جوان که به زبان مخفی شبیه است، می‌توان به کتاب ژان لویی کالوه (۱۳۸۸) اشاره کرد وی در این کتاب پیشینه زبان مخفی و ساختار معنا در آن پرداخته و روابط کلی و صوری میان دو زبان پنهانی و زبان را بررسی کرده و کاربردهای آن را برشمرده است.

همچنین سمائی (۱۳۸۲) در کتابی با نام فرهنگ لغات زبان مخفی و با مقدمه‌ای از جامعه‌شناسی زبان به اصطلاحات رایج میان جوانان در زمینه‌های مختلف پرداخته است.

معرفی محدوده پژوهش

گوئی‌های مقیم تهران

مهاجران زیادی در طول ده‌ها از منطقه‌ای در غرب تبریز که به نام گونی یا گوئی (شبه‌مرکزی امروز) شناخته می‌شود، به تهران نقل مکان کرده‌اند. کلمه گوئی ترکی و به معنی جنوب و منطقه آفتابگیر است (زارع شاهمرسی، ۱۳۸۷/ نظامی، مدخل ارونق). طبق متون و اسناد تاریخی گوئی در فرهنگ ترک‌زبانان، آرانلوق^۱ گفته می‌شود. این کلمه ترجمه کلمه آرانک^۲ یا آران کوچک و یا ارونق^۳ است و احتمالاً به‌خاطر رو به آفتاب بودن به این نام مشهور شده است. در کتاب آذری یا زبان باستان آذربایجان (۱۳۰۴) آمده است

^۱ - ārānluq

^۲ - ārānak

^۳ - arvanaq

که اصل کلمه آرونق^۱ بوده و روستایی که در غرب تبریز است به گوئی معروف است اما در دفاتر مالیاتی به نام آرونق ثبت شده و به اشتباه آن را ارونق می خوانند و می نویسند. شهرستان شبستر در استان آذربایجان شرقی قرار دارد و مرکز این شهرستان شهر شبستر است که از نظر موقعیت مکانی در ۶۵ کیلومتری شهر تبریز قرار گرفته است. زبان اهالی، ترکی آذربایجانی است و محصولات آن شامل گردو، بادام، آلبالو، هلو، گیلان، و زردآلو است (سرشماری ۱۳۹۵). از اهالی گوئی که به تهران مهاجرت کرده اند و در اصطلاح مقیم مرکز شده اند، می توان به اهالی خامنه^۲، بندر شرفخانه^۳، شندآباد^۴، وایقان^۵، کوزه کنان^۶ و دریان یا داریان^۷ اشاره کرد (در مورد این شهرها نک: خاماچی، ۱۳۷۰ / اطلس راه های ایران، ۱۳۸۵ / جعفری، ۱۳۸۳ / امین لو، ۱۳۹۴ / زاهدی پور خامنه، ۱۳۸۹ / نتایج سرشماری ۱۳۹۵).

یافته ها

۱- دانش آشپزی و تهیه خوراک های معیار (درون مایه اصلی)

بر حسب مصاحبه ها، در فرهنگ مردم گوئی و به ویژه نسل قدیم، ممیزه قدرت آشپزی و کدبانوگری زنان، به دانش و آگاهی وی از مزه ها، مواد اولیه، کیفیت و میزان دقیق مواد مورد نیاز، آگاهی از میزان پخت کامل و زمان مورد نیاز برای جا افتادن غذاها به ویژه خوراک های سنتی گوئی است. در نسل قدیم گوئی غذای اصلی و معیار برای ناهار، انواع آش و برای شام آبگوشت و شوربا^۸ بود. این غذاها در مقوله غذاهای آرام (با زمان پخت طولانی) قرار می گیرند و گاهی چندین ساعت برای تکمیل مراحل پخت نیاز دارند. در جدول زیر علاوه بر این دو غذای اصلی، به غذاهای دیگر اشاره شده است. کسب دانش و مهارت های آشپزی طی نسل ها از مادران به دختران و از سنین پایین انجام می شد. در فرهنگ مردم گوئی دختران باید قبل از رسیدن به سن ازدواج، بسیاری از مهارت های تهیه خوراک و مدیریت مواد غذایی را آموزش دیده با مادرانشان همکاری کرده باشند. گاهی نکات آشپزی از طریق اقوام و آشنایان و یا همسایگان به دختران آموخته می شد. به علت موقعیت جغرافیایی و ارتباط این منطقه با باکو، تبریز و استانبول و همچنین برپایی بازارهای محلی که اهالی گوئی برای فروش و رد و بدل کردن اجناس مختلف گرد هم می آمدند، زنان با پخت غذاهای غیر بومی آشنا می شدند. از این رو غذاهای بسیاری را می توان نام برد که در فرهنگ های نقاط دیگر مانند کشور آذربایجان و آذربایجان ایران مشترک است. این غذاها برای نسل مادران آشنا است. پخت آش و آبگوشت در فرهنگ آشپزی مادران بسیار متداول است. پخت آش و آبگوشت جاافتاده و خوشمزه به عنوان غذاهای اصلی در فرهنگ آشپزی مردم گوئی، جایگاه ویژه ای داشتند. انواع آش و آبگوشت در تمام روزهای هفته پخته می شد و مصرف هر روزه این غذاها برای اهالی گوئی بسیار عادی و متداول بود و از معیارهای مهارت آشپزی محسوب می شد. امروزه وعده های تهیه و مصرف آبگوشت بسیار کمتر از گذشته است. یکی از دلایل این امر بالا رفتن هزینه -

^۱ - ārvānaq

^۲ - xāmeneh

^۳ - bandar-šaraf-xāneh

^۴ - šend-ābād

^۵ - vāygān

^۶ - kozeh-konān

^۷ - daryān / dāriyān

^۸ - از شورباها می توان به سوت اوزی شورباسی^۱ یا شوربای سرشیر و قورما شورباسی^۲ اشاره کرد. امروزه هم آش از متداول ترین غذاها محسوب می شود. مواد اولیه انواع آش نوع عبارت بود از آب، نمک، یارما^۳ (بلغور)، سبزی آش (قسمت اعظم این سبزی هم تره بود)، پیاز و روغن. البته بسته به امکانات خانواده ها مواد دیگری نیز به آش اضافه می شد. از انواع آش ها که پخت آنها در میان اهالی گوئی مرسوم است می توان به اریشه آش^۴ (آش رشته)، میوا آش^۵، یا آش میوه، شیله آش^۶، قورود آش^۷ یا آش کشک اشاره کرد.

های تامین مواد اولیه مانند گوشت است. در مصاحبه با نسل دختران مشخص گردید، غذاهایی مانند شيله، خاشيل، شوربا، از اقبال کمتری در میان این نسل برخوردار است و حتی بسیاری از دختران با طرز پخت آنها آشنا نیستند. در نتیجه مهارت در پخت غذاهایی از این قبیل که معیاری برای کدبانوگری زنان در جامعه گونئی محسوب می‌شد، چندان برای نسل جدید موضوعیت ندارد. تمایل نسل جدید به سوی غذاهایی مانند ماکارونی، پیتزا، لازانیا، جوجه سوخاری و سیب‌زمینی سرخ شده، سوپ، انواع سالاد، انواع ساندویچ و از این قبیل بیشتر است که شامل غذاهای سریع (با زمان پخت کوتاه در مقایسه با غذاهای آرام) می‌شوند. برخی از دختران عنوان می‌کردند برای تناسب اندام رژیم غذایی بسیار متفاوتی را دنبال می‌کنند که طرز تهیه آنها با طرز پخت غذاهای معیار نسل قدیم متفاوت است. گاهی مادران مجبور می‌شوند چند نوع غذا تهیه کنند تا باب طبع فرزندان‌شان قرار گیرد. نسل دختران تمایل زیادی برای نوآوری در آشپزی و امتحان کردن مزه‌های جدید دارند. جستجو در اینترنت و وجود برنامه‌های آشپزی در فضاهای مجازی آنها را با شیوه‌های دیگری از ترکیب مواد غذایی و آشپزی آشنا می‌کند و اشتیاق آنها به امتحان سبک و مزه‌های جدید در آشپزی بالا است. در حالیکه نسل مادران در این خصوص محافظه‌کارتر هستند و پای‌بندی آنها به آن نوع سبک آشپزی که با آن آشنا هستند بیشتر است. نسل دختران به خاطر اشتغال به تحصیل و یا شرکت در کلاس‌های هنری و فوق برنامه در هفته چند بار از غذاهایی که در بیرون از خانه تهیه می‌شود (رستوران‌ها، کافی‌شاپ‌ها، فست‌فودی‌ها) استفاده می‌کنند و یا گاهی در دیدارهای دوستانه، در رستوران‌ها با دوستان خود ملاقات می‌کنند. گاهی غذا از بیرون سفارش می‌دهند و پیک موتوری (اسنپ فود) غذاهای آماده در بیرون از خانه را به در منزل می‌آورد. مادران بیشتر ترجیح می‌دهند در خانه و یا محل کار از غذاهای خانگی استفاده کنند. برخی از دختران به‌خاطر فعالیت‌های خارج از منزل مانند شرکت در کلاس‌های فوق برنامه درسی، هنری و ورزشی وقت، حوصله و صبوری برای تهیه غذاهای آرام مثل تهیه انواع آش‌ها و خورشت‌ها و آبگوشت، کوفته و دلمه را نداشتند. مادرانشان نیز ترجیح می‌دادند دختران‌شان به درس و فعالیت‌های خود برسند تا آشپزی کنند. برخی از مادران هم بر سر آنچه در آشپزی درست می‌دانستند با دختران‌شان موافقت نداشتند و ترجیح می‌دادند خودشان تهیه غذا را بر عهده بگیرند. گاهی هم از حواس پرتی دختران‌شان شاکی بودند و می‌گفتند حتی اگر یک روز آشپزی را بر عهده دخترشان بگذارند، انقدر حواس‌اش به امور خودش و یا موبایل است که یادش می‌رود غذا بپزد. علت تفاوت اولویت‌های میان نسلی می‌تواند حاکی از انتظارات باشد. برخی از دختران اظهار می‌کردند مادرشان در امور آشپزی سختگیر است و موضع انعطاف‌ناپذیری در خصوص آنچه در امور آشپزی صحیح و درست می‌داند، ندارد. این باعث کاهش اعتماد به نفس دختران و ترس از آشپزی، به‌خصوص تهیه غذاهایی که به مهارت زیادی نیاز دارند، می‌شود. این مسئله باعث کاهش شوق و تمایل‌شان برای آشپزی و ساعت‌ها ایستادن پای گاز خوراک‌پزی می‌شود. تعدادی از دختران اظهار می‌کردند مادرشان به نوآوری‌های آنها در تهیه غذا تمایل زیادی نشان نمی‌دهند و بیم از حیف و میل شدن مواد غذایی دارند. در عوض پدرشان مشوق‌شان هستند و حتی از آشپزی آنها در مقایسه با مادرشان تعریف می‌کنند و حتی گاهی با دخترشان در تهیه غذا همراهی می‌کنند. دختران در مقابل غذایی که تا به حال امتحان نکرده‌اند و برای بار اول است که می‌بینند و می‌چشند، در صورتی که مورد پسندشان واقع نشود از کلمات و یا عبارات "کنسله"، "کنکله"، "دارک شد"^۱ استفاده می‌کنند. کلماتی مانند "پرفکت" یا "عالی نواختی" هم برای تعریف از آشپزی خوب و یا غذای عالی به کار می‌برند.

^۱ - همان معنی کنسل را دارد و صورت دیگر کلمه کنسل است. یعنی مورد پسند نیست.

^۲ - برای چیزی یا اتفاقی ناخوشایند به کار می‌رود.

در فرهنگ گوشتی زنانی که در آشپزی و تهیه خوراک خانواده اهمال می کردند، از طرف جامعه محلی تقبیح می شدند. روابط چهره به چهره و روزمره اهالی با یکدیگر، خیلی زود این زنان با القاب خاصی شناخته و دچار انگ های اجتماعی شوند (نک به: بخش اصطلاحات ناکدبانو). شاید برای همین، گسترش رستوران و کافی شاپ و فست فود در منطقه گوشتی پیشرفت زیادی ندارد. مادران اظهار می کردند در فرهنگ گوشتی بر مهارت آشپزی زنان در پخت غذاهای معیار بسیار تاکید می شد و جا افتادن شیشه، آش و آبگوشت، پیچیدن ظریف دلمه برگ و کلم، و نرفتن کوفته از اصول بی چون و چرای آشپزی بود و اضافه می کردند جوانان به پخت این خوراک ها تمایل زیادی نشان نمی دهند ولی در خوردن این غذاهای لذیذ تردید نمی کنند! در مقایسه با مادران، دختران تمایل بیشتری به غذاهایی که در رستوران های بیرون تهیه می شود، دارند. بسیاری از دختران از طریق اینترنت، پست های متنوع بلاگرها و تسترها، برای معرفی رستوران ها، کافی شاپ ها و فست فودها با منوی خوراک های متنوع به ویژه غذاهای ملل آشنا می شوند. ابتکار هوشمندانه و جذاب بلاگرها در نمایش خوراک های متنوع در فضای مجازی باعث جذب افراد به ویژه نسل های جدید که مشتاق چشیدن طعم های نو هستند، می شود. سهولت دستیابی به این خوراک ها از طریق سفارش اینترنتی و توزیع سریع غذا از طریق اسنپ فودها باعث می شود تفاوت تفاوت نسلی دختران از مادران در زمینه فرهنگ آشپزی سریع تر شود. با این حال گاهی مادران برای ایجاد تنوع و یا تامین خواسته دخترشان، با آنها همراه می شوند و غذا از بیرون تهیه می کنند.

جدول (۱): خوراک های معیار کدبانوگری در نسل مادران

خوراک	آتالار سوزلری / گفتار نسل مادران	معنی	مقوله ها	مقوله اصلی	درون مایه مرکزی
آش	آرود واردی آرپا اتون آش الر، آرود واردی کهلیک باشین یاش الر	زنی هست که از علف آش می پزد، زنی هست که از کبک هم نمی تواند غذا درست کند.	کارآمدی / سلیقه / هنر آشپزی	دانش آشپزی و تهیه خوراک های معیار	کدبانوگری و تفاوت های نسلی
شورپا	اوجوزلو اتین شورپاسی اولماز	از گوشت ارزان، شورپای باکیفیت و عالی از آب در نمی آید. در لفظ تاکید بر استفاده از جنس مرغوب و احتراز از مواد غذایی نامرغوب اری جهت صرفه جویی و اجتناب از دورریز مواد خوراکی و غذا. در لفظ کنایه از هر چقدر برای کاری مایه بگذاری می توانی انتظارت را بالا ببری.	تاکید بر مدیریت منابع غذایی / شناخت مواد و تشخیص کیفیت کارآمدی / فراست / صرفه جویی و رعایت اقتصاد / مدیریت منابع غذایی / تدبیر منزل		
دلمه ^۱	دادانمیسن دلمه یه، بیر گون بلکه اولمیه	دلمه بهت مزه کرده، ولی شاید یک روزی نباشد!!	تاکید بر قانع بودن / موقعیت سنجی / طاقت بر سختی ها / عدم انتظار بی جا / مودبانه رد کردن تقاضا		
شیشه ^۲	شیشه بیبیش؟ هللم یوخ!	شیشه آماده است؟ هنوز نه.	تعارف / تعارف الکی		

^۱ - در گذشته در هر فصلی دلمه مخصوص آن زمان را یا به عنوان غذا و یا همراه آش می خوردند. در بیشتر موارد مقداری برگ مو را درون آب نمک و در ظرفی سفالی نگهداری می کردند تا در فصول مختلف از آن استفاده کنند. انواع دلمه شامل دلمه برگ مو، دلمه کلم، دلمه هویج، دلمه به، دلمه بادمجان و غیره است. امروزه به علت سهولت تهیه مواد از بازار، در هر موقع سال می توان انواع دلمه را طبخ و تهیه کرد. از میان این دلمه ها، دلمه برگ مو یا *یاپراخ دولماسی* از محبوبیت و تداول بسیاری برخوردار بوده و هست.

^۲ - Sileh شیشه از غذاهای بسیار محبوب در گوشتی است و انواع مختلف دارد: شیشه رشته، شیشه یارما (بلنور گندم) یا یارما شیشه سی شیشه برنج، و غیره.

خوراک	آتالار سوزلری / گفتار نسل مادران	معنی	مقوله‌ها	مقوله اصلی	درون‌مایه مرکزی
کوفته	ات وئرمه‌دهن، کوفته ایسته‌مه (ات وئرمه‌میش، کوفته الده ائدیلمز)	تا وقتی گوشت نداده‌ای کوفته ^۱ نخواه. در لفظ اگر کسی چیزی می‌خواهد باید بهای آن را بپردازد و مقدمات کار را فراهم آورد.	قدرت مطالبه‌گری / اطلاع از مقدمات و اسباب کار. کارآمدی / فراست / صرفه جویی و رعایت اقتصاد / مدیریت منابع غذایی / تدبیر منزل	دانش آشپزی و تهیه خوراک‌های معیار	کدبانوگری و تفاوت‌های نسلی
خاشیل ^۲ یا خشیل ^۳	خاشیل بیشیرمک باشارمر آشیزلیک ائدیر	پختن خاشیل را بلد نیست و می‌خواهد آشپزی کند. خاشیل یا خشیل غذایی بسیار ساده از آرد یا بلغور گندم، روغن، نمک و آب	تاکید بر طی مراحل و مقدمات احراز کدبانوگری (آشپز ماهر شدن با تهیه غذاهای ساده شروع می‌شود).		
حلوا ^۴	حالوا حالوا دیمینن آغیز شیرین اولماز یاغینن، دوشاب گرگدور	با حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی‌شود، باید دوشاب و روغن آماده کنی. در لفظ به معنی تلاش و کوشش برای هر انجام هر کاری	لزوم اطلاع از مواد لازم برای تهیه هر خوراکی و فراهم آوردن آن. مدیریت		
کله‌جوش ^۵	کله‌سویی دی	بی‌مایه است	بیمایگی سخن، یا غذا		
بورانی	دیل بورانی ^۶ سی دیر	خیلی خوش سر و زبان است	سر و زبان دار بودن / قدرت کلام و زبان‌آوری		
سمنو	آروادین قالاقی سمنو قویار، کیشیسینن یالاقی	زن شکمو و دله سمنو بار میگذارد و مرد شکمو و دله دکان بقالی باز می‌کند	تقبیح شکم‌بارگی برای زن		

^۱ - کوفته از غذاهای محبوب اهالی گوئی است. معمولاً در مناسبت‌ها و گاهگاهی هم بدون علت مناسبتی پخته می‌شود. در گذشته معمولاً روزهای بازار هفتگی که در هر شهر روزی مخصوص بود (مثلاً در خامنه پنجشنبه بازار، جمعه بازار وایقان، چارشنبه بازار شبستر)، خانم‌های خانه‌دار به پختن کوفته مبادرت می‌کردند. کوفته در نقاط دیگر آذربایجان نیز بسیار محبوب و پختن آن رایج است و یکی از غذاهای بسیار معروف آذربایجان محسوب می‌شود. در گذر زمان پخت این غذای خوشمزه با تغییراتی مواجه شد. در گذشته برای تهیه کوفته از گوشت راسته کوبیده شده استفاده می‌شد و برای این منظور از وسیله‌ای استفاده می‌کردند که شباهت هاون بود. این هاون‌های قدیمی یا از جنس چوب و یا از جنس سنگ بودند و یک دسته تراشیده شده از چوب برای کوبیدن گوشت داشتند. امروزه استفاده از گوشت چرخ شده رایج شده است. برای تهیه کوفته از موادی مثل لپه، گوشت چرخ شده، پیاز، تخم مرغ، تره و گشنیز و برنج استفاده می‌شود. برای محتویات داخل کوفته هم از انواع آلو، زرشک، پیاز سرخ شده، تخم مرغ آب پز، مغز بادام و گردو و گاهی جوجه درسته استفاده می‌کنند و آن را در سسی از گوجه فرنگی و زعفران می‌پزند

^۲ - xāšil

^۳ - xāšil

^۴ - در مصاحبه‌ها مشخص گردید، یکی از خوراک‌های مرسوم در مناطق مورد بررسی، حلوا است که موضوع بسیاری از مضامین آتالار سوزلری است و به مناسبت‌های گوناگون برای رساندن قصد و منظور به کار می‌رود. حلوا یا *خالو*^۴ (در زبان ترکی) معمولاً در زمان‌های خاصی مانند ماه رمضان، تحریم و سوگواری برای مردگان و یا برای زیارت مزار عزیزان از دست رفته پخته و مصرف می‌شود. در تحریم و سوگواری، خانواده‌ها به یاد اموات و درگذشتگان‌شان که در طول آن سال به سرای باقی شتافته‌اند، مجمعه یا سینی بزرگ و گردی حاوی شیربرنج، حلوا و یا خرما به سر خاک عزیز درگذشته‌شان می‌برند و ضمن خواندن فاتحه جهت آموزش مردگان، آن خوراکی‌ها را میان نزدیکان و دیگران تقسیم و خیرات می‌کنند. زمانی که در خانواده‌ای کسی فوت می‌کرد یکی از کارهای خانواده‌های عزادار تهیه حلوا بود. البته این کار برای خانواده کار سختی به‌شمار می‌آمد و معمولاً همسایه‌ها و فامیل‌ها کمک می‌کردند و حلوا را می‌پختند، سپس حلوا را سر خاک می‌بردند و بین کسانی که برای خاکسپاری آمده بودند، توزیع می‌کردند. پختن حلوا توسط خانم‌هایی که در این امر خبره هستند انجام می‌شود و مهارت زیادی را می‌طلبد تا آرد هنگام تفت دادن در روغن نه بسوزد و نه یا خام بماند و حلوا در دهان ماسیده شود. حلواهایی که در زمان سابق از آرد و دوشاب با کیفیت و کره یا روغن حیوانی تهیه می‌شد، بسیار خوشمزه و مقوی بود. برای تهیه حلوا علاوه بر آرد گندم و دوشاب یا شکر، زعفران، روغن، آب و گلاب نیز مصرف می‌شود.

^۵ - کله‌جوش نوعی غذای سریع است که با موادی شامل آب، کشک، آرد، پیاز، مغز گردوی خرد شده، نعنای خشک، نمک، زردچوبه و فلفل سیاه تهیه می‌شود.

^۶ - بورانی *bourāni* نوعی غذای سریع است که با مخلوط کردن *اسفناج* یا *کدو* یا *بادنجان* با *ماست* و *کشک* تهیه می‌شود و به‌صورت سرد و یا گرم قابل تناول است.

خوراک	آتالارسوزلری/ گفتار نسل مادران	معنی	مقوله‌ها	مقوله اصلی	درون‌مایه مرکزی
	بقال توکانی آچار				
قیقاناخ یا قیقاناق (خاگینه) و قویماخ (کاجی)	قویماقدی یا قیقاناقدی	کاجی است یا خاگینه؟ در لفظ: نوزاد پسر است یا دختر	تعیین جنسیت		

۲- دانش و فنون ذخیره‌سازی مواد غذایی/مرحله انبارسازی و نگهداری مواد غذایی (درون‌مایه اصلی ۲)

بر اساس مصاحبه‌ها از معیارهای یک زن کدبانو در نسل قدیم، اطلاع وی از شیوه‌های ذخیره‌سازی مواد غذایی برای مصرف در زمستان بود. معمولاً این امر از اواخر تابستان شروع می‌شد و تا پاییز ادامه داشت. مشارکت‌کنندگان از نسل قدیم از زمان‌بندی فعالیت‌های غذایی هر فصل اطلاع داشتند و به تهیه و ذخیره‌سازی مواد غذایی مبادرت می‌کردند تا در فصولی که موادی نایاب و یا کمیاب بودند از ذخایر خوراکی استفاده کنند. در فرهنگ مردم گوئی زنی شایسته لقب کدبانو یا خانم بود که نظم فعالیت‌ها در فصول گوناگون را رعایت می‌کرد. برای همین زنان نسل اول در تعیین مدت زمان مصرف مواد غذایی مستقل بودند و به‌خوبی از زمان انقضای آنها اطلاع داشتند. امروزه با وجود انواع سوپرمارکت‌ها، مواد غذایی بسته‌بندی شده که تاریخ مصرف‌شان بروی بسته‌ها قید شده است، نیاز به کسب دانش و فنون ذخیره‌سازی مواد غذایی بسیار کمتر از گذشته شده است. تقریباً همه مواد خوراکی مورد نیاز در کمترین زمان در اختیار افراد قرار می‌گیرد. مسئله در دسترس بودن مواد غذایی که دیگر وابسته تغییرات فصلی نیست، وجود امکانات حمل و نقل سریع و تجهیزات مدرن نگهداری مواد غذایی، باعث شده هر زمان با صرف پول به مواد غذایی مورد نیاز دسترسی پیدا کرد. حتی ساده‌ترین مواد مانند شیر و ماست و از این قبیل از طریق امکانات اینترنتی سفارش به در منزل آورده می‌شود کلماتی مانند "اسنپ فود"^۱، "سوپرمارکت‌های آنلاین و فروشگاه‌های اینترنتی دیجی کالا"^۲، "فود کورت اینترنتی"^۳ در میان نسل جوان بسیار رایج است. در اثر پیشرفت‌های تکنولوژیکی و تغییرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، زندگی سرعت زیادی به خود گرفته و اهمیت دانش و فنون ذخیره‌سازی مواد غذایی که زمانی یکی از معیارهای مهم برای کدبانوگری بود بسیار کمرنگ شده است. در جدول زیر به مواد خوراکی که زنان با تدبیر برای مصرف زمستانی ذخیره می‌کردند و در آتالارسوزلری به آنها اشاره شده است، آورده می‌شوند.

^۱ - سفارش آنلاین غذا از رستوران‌ها و فست فودها

^۲ - خرید آنلاین انواع مواد آشامیدنی و غذایی از سوپرمارکت‌ها. در لیست فروشگاه‌های اینترنتی دیجی کالا نیز انواع مواد غذایی مانند هویج، مرغ، خیارشور و غیره می‌توان سفارش داد.

^۳ - فود کورت محوطه‌ای وسیع است که به صورت هم‌زمان غذافروشی‌های متعدد در آن فعالیت دارند.

جدول (۲): دانش و مهارت ذخیره‌سازی مواد غذایی در نسل مادران

دانش ذخیره‌سازی خوراک توسط زنان	آتالارسوزلری/ گفتار نسل مادران	معنی	درون مایه فرعی	درون مایه اصلی	درون مایه مرکزی
دوشاب ^۱	دوشاب آلمی شوخ مربا پیخیب	دوشاب خریدیم، مربا از آب درآمد. در لفظ موقعیت در انتخاب زوجه، و در مورد عروسی به کار می‌برند که از آنچه فکر می‌کردند بهتر و بسیار کدبانو و کاردان است	اطلاع از میزان ارزش غذایی مواد. وقتی میان دو ماده غذایی، یکی را بر دیگری ارجحیت دارد.	اطلاع از فنون ذخیره‌سازی مواد غذایی / مرحله انبارسازی و نگهداری مواد غذایی	کدبانوگری
قاخ ^۲ لاماخ (برگه کردن و خشکاندن، تهیه خشکبار)	آلما دا قاخدی، اریک اونندان قاباخدی.	برگه سیب هرچند برگه هست ولی برگه زرد آلو از آن به مراتب بهتر است. در لفظ این کلمه را به کار می‌برند. مثل وقتی که می‌گویند فرزند هم اولاد است، نوه هم اولاد است ولی نوه شیرین‌تر است.			

۳- دانش مصرف مواد خوراکی و توزیع غذا (درون مایه اصلی ۳)

در فرهنگ گوئی و نسل مادران یکی از معیارهای زنان مدیر و کدبانو این بود که بتوانند مدیریت منابع غذایی را به‌درستی و با درایت انجام دهد. تقسیم غذا، چینش خوراک در سفره، مشخص کردن جای هر کس (تقدم بزرگ خانواده بر افراد کوچکتر و مهمان بر میزبان)، در نظر گرفتن نیاز و احتیاجات کسانی که از آن سفره بهره‌مند می‌شوند، الگوی کدبانوگری خانم خانه محسوب می‌شد. زندگی شهرنشینی کمتر موقعیت هم‌سفرگی اعضای خانواده را مهیا می‌سازد. ساعات کار و تحصیل و همچنین اوقات فراغت ایشان با یکدیگر متفاوت است. در گذشته سفره و وعده‌های غذایی در ساعت معین از موقعیت‌های حضور افراد خانواده در کنار یکدیگر بود ولی امروزه سبک زندگی و مشغولیت‌های متفاوت افراد به‌گونه‌ای است که در بیشتر مواقع تجربه نهار و یا شام دسته‌جمعی را ندارند مگر در روزهای تعطیل و آخر هفته. سفره گستردن به معنای دیروز خیلی کم اتفاق می‌افتد. میز و صندلی غذاخوری در آشپزخانه جای گستردن سفره بر روی زمین را گرفته است. در گذشته سفره و هم‌سفرگی آدابی داشت یک زبان کدبانو باید از آن مطلع می‌بود. افراد خانواده بدون فاصله کنار هم بر سر یک سفره می‌نشستند و پدر خانواده با دعای سفره همه را به خوردن دعوت می‌کرد و در انتها دعای شکر نعمت بر زبان می‌آمد و همگی از خداوند بابت نعمات شکرگذاری می‌کردند. امروزه همه افراد خانواده بر سر یک سفره به دلایل پیش گفته کمتر پیش می‌آید. در سبک زندگی امروزی در بسیاری موارد غذا خوردن برای رسیدگی به امور کاری و تحصیلی و مشغله‌های بیرون از خانه، با سرعت انجام می‌گیرد و یا این‌که افراد خوراکی مختصری تهیه کرده و با خود به سر کار، مدرسه یا دانشگاه می‌برند و پشت میز کار و یا نیمکت مدرسه و دانشگاه غذا را صرف می‌کنند. بنا به مصاحبه‌ها، در عمل به خاطر سبک زندگی جدید، سفره و آداب چینش آن در زندگی روزمره کمرنگ شده است و حتی بسیاری از افراد مهمانی‌های خود را در

^۱ - دوشاب یا شیر انگور که در این عبارت به آن اشاره شده است، از محصولات غذایی مهمی است که در مناطق مورد بررسی تهیه می‌شود. از هر ۵ یا ۶ لیتر آب انگور، معمولاً یک لیتر دوشاب تهیه می‌شود.

^۲ - قاخ به میوه خشک مانند برگه زردآلو، برگه سیب، برگه گلابی، برگه شفتالو یا زردآلوی خشک بدون هسته گفته می‌شود. یکی از اصول خانه‌داری و کدبانوگری خشک کردن میوه در فصل فراوانی محصولات باغی است.

رستوران برگزار می کنند و مهمانان را برای صرف غذا در یک زمان محدود (شاید دو یا سه ساعت) به رستوران دعوت می کنند. چیش میز و نوع و میزان غذاها و مخلفات را بر اساس منوی رستوران انجام می گیرد و صاحب مهمانی بر اساس امکانات مالی و یا سلیقه خود از منوی رستوران، نوع پذیرایی را انتخاب می کند. تغییر دیگری که ایجاد شده این است که نسل جوان، از طریق پست-های مجازی با انواع اتیکت ها و آداب سفره در سبک های جدید زندگی آشنا می شوند. چیش سفره براساس استانداردهای جدید صورت می گیرد و حتی کلاس های آنلاین ایرانی و یا خارجی فراوانی از طرف بلاگرها ترتیب داده می شود که آداب سفره را به دنبال کنندگان یا فالوورهای خود آموزش می دهند و با فرهنگ نسل گذشته متفاوت است. بنا به مصاحبه ها، در گذشته بعد از صرف غذا مهمانان همراه با افراد منزل در جمع کردن سفره و شستشو و مرتب کردن ظروف شرکت می کردند. بسیاری از صحبت های خودمانی زنان، درددل ها و حتی مشورت ها در همین اثنا صورت می گرفت و راهی برای تجدید کردن روابط و گرمی آن میان فامیل دور و نزدیک و حتی همسایگان بود ولی امروزه تعداد مهمانی ها بسیار کمتر از گذشته شده و نسل جوان به غیر از خویشاوندان بسیار نزدیک، بسیار کمتر از گذشته با افراد فامیل دور آشنا هستند. رفتاری های روزمره، تغییرات اجتماعی و فرهنگی به ویژه اقتصادی از عوامل کاهش روابط خویشاوندی و مهمانی های دورهمی است. بسیاری از مهمانی ها و حتی مجالس یادبود در تالارهای پذیرایی برگزار می شود و معمولاً مهمان ها بعد از صرف غذا و دسر تالار را ترک می کنند و زمان کوتاهی به تعاملات اجتماعی می گذرد. با این حال یافته ها مبین نوجویی نسل دختران در سبک های جدید سفره آرای است، دختران ابتکار بیشتری در چیش سفره و آرایه های خوراک دارند. کلاس های آشپزی و سفره آرای مجازی و غیرمجازی، رقابت در مسابقات آشپزی که بخش مهمی از آن به سنجش سلیقه و رعایت بهداشت غذایی اختصاص دارد، جستجوی مداوم در اینترنت باعث می شود دختران نسبت به مادران، از فرهنگ سفره-آرای گسترده تر، قدرتمندتر و متنوع تری برخوردار باشند.

جدول (۳): دانش سفره آرای و مصرف غذا

آتالار سوزلری/گفتار نسل مادران	معنی	درون مایه فرعی	درون مایه اصلی	درون مایه مرکزی
آچیلما میش سفره ^۱ نین بیر عیبی اولسا؛ آچیلانین، مین عیبی وار.	سفره گشوده نشده یک عیب دارد، سفره گسترده هزار عیب/ به کنایه به امری که تا زمانی که انجام نشده عیب- هایش مشخص نمی شود. معادل دیکته نانوخته، غلط ندارد و یا تا مرد سخن نگفته باشد، عیب و هنرش نهفته باشد. هر کاری اگر به شایستگی انجام داده نشوند بهتر آن است که اصلاً انجام داده نشود.	لزوم سلیقه و رعایت ملزومات سفره/ کامل بودن اسباب سفره/ چیش غذا و توزیع میزان متعادل خوراک به نسبت افراد بر حسب سن و جنس/ رعایت قواعد و آیین سفره و سفره آرای و مهمان داری	دانش مصرف مواد خوراکی و توزیع غذا	کدبانوگری و تفاوت های نسلی

۴- غذا و مشارکت در وفاق اجتماعی (درون مایه اصلی ۴)

بنا بر مصاحبه ها، از خصوصیات ممتاز یک زن کدبانو، ارسال تعارفات خوراکی به دیگر همسایگان بود. در گذشته پخت نان هفتگی و یا ماهانه در خانه ها صورت می گرفت. کدبانوی خانه بعد از جمع آوری نان ها و پرداخت دستمزد زنان نانا و دستیار وی که آنهم به نان بود، به عنوان تعارف دو نان به دست پسر و یا دختر نوجوان خود می داد تا برای همسایه های نزدیک ببرد. به این ترتیب علاوه بر

^۱ - سفره در باور اهالی گونئی از حرمت و قداست^۱ برخوردار است. خانم کدبانو از چیدمان صحیح سفره اطلاع داشت. معمولاً غذای اصلی در مرکز سفره و باقی غذاها و ساز و برگ سفره، به طور قرینه در دیگر نقاط سفره قرار می گیرد، به نحوی که امکان دسترسی همه به انواع غذاها باشد.

آموزش کودکان خود به همسایه‌داری، روابط میان خود و همسایگان را گرم نگه می‌داشت و زمینه‌ساز همگرایی و وفاق اجتماعی می‌شد. سبک زندگی امروزی، آپارتمان‌نشینی، جابه‌جایی ساکنان آپارتمان‌ها باعث تغییر معنای همسایگی شده است. ساکنان آپارتمان‌های اجاره‌ای ممکن است مدت کوتاهی ساکن خانه مزبور باشند. بدین ترتیب روابط و آشنایی عمیق میان همسایه‌ها شکل نمی‌گیرد. حتی اگر تعارفات خوراکی نیز میان همسایگان انجام شود، نسل جوان رغبت کمتری برای بردن آن به در خانه همسایه دارند. نسل دختران نسبت به مادران خودمحورتر هستند و اگر امری مطابق میل‌شان نباشد، راحت‌تر نه می‌گویند.

جدول (۴): خوراک و مشارکت در وفاق اجتماعی در نسل مادران

آتالار سوزلری / گفتار نسل مادران	معنی	درون‌مایه فرعی	درون‌مایه اصلی	درون‌مایه مرکزی
تیکه قارین دویورماز، محبت آر‌تیرار ^۱	یک لقمه کسی را سیر نمی‌کند ولی محبت را زیاد می‌کند	شریک کردن دیگران به‌ویژه همسایگان در غذا/ مهمانداری/ مردم‌داری/ احترام/ محبت/ افزایش وفاق اجتماعی	وفاق اجتماعی	کدبانوگری
بیر تیکه نی بیلمه ین، اون تیکه نی ده بیلمز (بیر تیکه نی بیلمه ین، مین تیکه نیده بیلمز)	کسی یک حرمت یک لقمه را نداند، حرمت هزار لقمه را نخواهد دانست (کسی که قدرشناس است، با هزاران خوبی در حق‌اش تغییر نخواهد کرد	قدرشناسی/ تقبیح قدرشناسی	وفاق اجتماعی	

۵- غذا و قدرت و عاملیت (درون‌مایه اصلی ۵)

زنان در پی کسب هویت‌های مقبول جامعه پای‌بند به ارزش‌های مرجع جامعه خود هستند. قدرت مقبولیت برآمده از ارزش‌های اجتماعی برای زنان آنچنان مهم است که سعی می‌کنند از آن ارزش‌ها عدول نکرده و بدان پایبند باشند (عزت‌اللهی، ۱۴۰۲). یکی از ارزش‌های اجتماعی، احراز مقام کدبانو است. در مصاحبه‌های با نسل قدیم اشاره شد که آشپزخانه ملک زنان و از مهمترین مکان‌های خانه محسوب می‌شود. مطالعات زیادی به این معنا اشاره کرده‌اند (ناوا^۲، ۲۰۰۱ / رستمی - پووی، ۲۰۰۷). مدیریت آشپزخانه تابع تصمیمات زنان و محل حکمفرمایی آنان است. لیاقت و کدبانوگری زنان از نحوه اداره آشپزخانه سنجیده می‌شود. تدبیر منزل از وجوه بروز قدرت و زنانگی بانوان خانه محسوب می‌شود. این موضوع در نسل مادران به وضوح دیده می‌شود. مادران در طی تهیه و تامین نیازهای غذایی افراد خانواده، تصمیم می‌گرفتند که چه نوع مواد خوراکی، به چه میزان و چگونه باید میان اعضای خانواده تهیه و تقسیم شوند. ضرب‌المثلی هم هست که معنای آن محبوب شدن زن برای مرد خانواده و اعمال کنترل بر وی از طریق آشپزی عالی زن است (راه قلب مرد از شکم او می‌گذرد). آشپزخانه محل مدیریت اقتصادی و صرفه‌جویی، به ظهور رسیدن هنر آشپزی، نشانه کاردانی، محل آموزش دختران خانواده برای مدیریت خانواده آتی خود، تامین مشارکت‌ها و همیاری‌ها میان اعضای فامیل، همسایگان و دوستان بود. امور آشپزخانه در عین زحمت فراوان محلی برای وفاق اجتماعی و پیوند میان افراد خانواده و اجتماع محلی محسوب می‌شد. نقش آشپزی و آشپزخانه در تعیین هویت و موقعیت زنان در مقابل همگنان مهم بود و ممیز زنانی کدبانو از ناکدبانو بود. فقر و ثروت از طریق خوراک مشخص می‌گردد. امروزه با افزایش مشغله‌های بیرون از خانه، مانند کار و تحصیل، حضور زنان در آشپزخانه

^۱ - وقتی می‌خواستند میهمان را دعوت به سفره کنند، با وجود اینکه تا حد توان خود برای قرار دادن ملزومات مهمان‌داری سعی نموده‌اند، از باب خضوع، میهمان را با جمله‌های مانند دعوت به نان و پنیر در کلبه‌ی محقرانه خود، تعارف می‌نمایند.

بسیار کمتر از گذشته است ولی قدرت و عاملیت آنها از دانش تغذیه و آگاهی از ارزش ها و رژیم های غذایی مناسب برای سلامتی ناشی می شود.

۶- تغییر ماهیت انگ های^۱ اجتماعی و ارزش های اجتماعی

در گذشته، زنانی که اوقاتی زیادی را به فعالیت های بیرون از خانه اختصاص می دادند، با اصطلاحاتی مانند دثربه / لثرت / شرت / شلاقا به معنای ددري و ولنگار خطاب می کردند که در خانه بند نمی شوند، امروزه این معنا باژگونه شده است. برای نسل جدید، کار و فعالیت بیرون از خانه و گذراندن ساعاتی با دیگران نه تنها ننگ و عار محسوب نمی شود، بلکه نشان از اجتماعی بودن زنان و مشارکت های جمعی آنها است. به نظر نسل جوان باید تعادلی میان اوقاتی که به امور خانه پرداخته می شود با اوقات بیرون از خانه ایجاد شود. برخی از دختران نسل جوان، زنانی را که بیشتر اوقات خود را به امور خانه و آشپزی تخصیص می دهند با الفاظی مانند کوزت، حنا دختری در مزرعه و از این قبیل خطاب می کنند و انجام امور خانه را کوزت پارتی می نامند.

نسل جوان به ارتقاء توانایی های فردی و موفقیت های تحصیلی و شغلی به عنوان سرمایه های اجتماعی بسیار اهمیت می دهد و در صدد یافتن هویت مستقل در اجتماع است. بر طبق مصاحبه ها، برای برخی از افراد نسل جدید ازدواج و فرزندآوری هدف بعدی زندگی است و از این رو تمایل به کسب هویت کدبانو به شدت نسل مادران نیست. برای نسل مادران، موفقیت در اداره هر چه بهتر امور خانه، همسر داری و بچه داری و شایستگی و کدبانوگری از اهمیت بالایی برخوردار بود. این معنا در آتالار سوزلری به وضوح مشخص است. برای نسل جدید ازدواج و تشکیل خانواده بعد از کسب موفقیت های تحصیلی و شغلی، جزء اهداف قرار می گیرد.

جدول (۵): اصطلاحات کدبانوگری، قدرت و عاملیت

آتالار سوزلری / گفتار نسل مادران	معنی	گفتار نسل فرزندان	درون مایه فرعی	درون مایه اصلی	درون مایه مرکزی
باشارالو	کاردان	آخرشه / باریک / باریکلا داره	کفایت / کاردانی	قدرت و عاملیت	
الی سولو	کسی که با لیاقت است و کاری که به دست اش می دهند به زیبایی و کمال به اتمام می رساند /	ترکوندن / یونیک	کارآمدی / با سلیقه - گی / مرتب بودن و منظم بودن - هنرمندی	قدرت و عاملیت	
خانم / خانیم	زن کامل و خانه دار پا به سن گذاشته و محترم	پرفکت / یک دونه باشی	با کفایت / با فضیلت / دارای دانش و تجربه تدبیر منزل و آشپزی	قدرت و عاملیت	

^۱ انگ اجتماعی یا Social Stigma برگرفته ای نظریه داغ یا ننگ اروینگ گافمن، جامعه شناس برجسته آمریکایی است. این نظریه به بررسی موقعیت اجتماعی افرادی می پردازد که به دلیل تفاوت هایشان با هنجارهای جامعه بر چسب ننگ یا داغ ننگ می خورند و از پذیرش اجتماعی محروم می شوند (گافمن، ۱۴۰۲).

آتالارسوزلری / گفتار نسل مادران	معنی	گفتار نسل فرزندان	درون مایه فرعی	درون مایه اصلی	درون مایه مرکزی
دوئی دئمه، بوگونی ده / لپهئی دئمه، دوگونی ده / بوینومداکی گولومی ده	از گذشته نگو / از امروز بگو. از لپه نگو از برنج بگو / از گلی که به گردن دارم بگو. (یعنی اگر در گذشته لپه می‌خوردم، امروز برنج می‌خورم و گردن‌بند سکه طلا به گردن می‌اندازم). در لفظ به ثروت و مکتب رسیدن پس از تحمل رنج و بدبختی	کلنگ زدن (بسیار پرتلاش بودن)	صبوری / کاردانی / تلاش	قدرت و عاملیت	کدبانوگری
خانیم سیندران قابین سسی چیخماز	ظرفی که خانم خانه می‌شکند، صدایش در نمی‌آید / به عبارتی وقتی کدبانو و مدیر خانه خطایی در امور خانه انجام دهد، مسکوت می‌ماند.	گنگ‌اش بالاست و کسی نمی‌تواند با قدرت وی مقابله کند	حاکمیت زن بر اندورنی / ریاست	قدرت و عاملیت	
اصل ایتیلیمز، یاغ ای‌بی مز.	اصالت و اصل گم نمی‌شود، همان طور که روغن اصل فاسد نمی‌شود و بو نمی‌گیرد.	جوات یا آدم بی کلاس / خز / زاخار	اصالت / نام / شرافت	قدرت و عاملیت	
جوانازن ^۲	زن با سلیقه، زنی که در اداره کرد خانه یا امور زنانه مهارت دارد. چنانکه ظاهر کلمه نشان می‌دهد اصل این کلمه فارسی است و تلفظ آن جوانه زن بوده و به زبان ترکی آذری منتقل شده است این واژه در فارسی منسوخ شده ولی در زبان ترکی آذری همچنان کاربرد دارد / زن خانه‌دار، زن جوان، شیرزن	پرفکت	تدبیر / ریاست / کاردانی / کیاست	قدرت و عاملیت	

جدول (۶): اصطلاحات ناکدبانوگری، عدم قدرت و عاملیت

آتالارسوزلری صورت / گفتاری نسل مادران	معنی	صورت گفتاری نسل دختران	درون مایه فرعی	درون مایه اصلی	درون مایه مرکزی
--	------	---------------------------	----------------	----------------	-----------------

^۱ - وقتی کسی اوضاع و شرایط اقتصادی‌اش بهبود می‌یابد، در جواب کسانی که می‌خواهند به طعنه، گذشته‌ی او را به یادش بیاورند این جملات را می‌گوید. کنایه از این‌که از گذشته‌ها یاد نکن، امروز به ثروت و مکتب رسیده‌ام.

در مصاحبه با اهالی مشخص گردید، در گذشته تنها شب چهارشنبه‌سوری و شب عید نوروز، پلو با خورشت مرغ خورده می‌شد. خوردن پلو بسیار نادر و مخصوص این ایام بود و هرکس توان تهیه پلو و خورشت در دیگر روزهای سال را نداشت. پلو خوردن از نشانه‌های مکتب و دارایی و تعلق به طبقه ثروتمند بود.

نا کدبانوگری	چۆره‌بی سوفرادا گۆرۆب، سویو کوزه‌ده (گونو باجادا گۆروبدر سویو کوزه‌ده)	نان را در سفره دیده و آب را در کوزه. (آفتاب را از روزن بام دیده است و آب را در کوزه) کنایه از کسی که نازپرورده است و همه چیز برایش مهیا بوده و زحمتی برای به-دست آوردن آن نکشیده است.	وای مامانم اینا	نازپرورده/ زودرنج/ حساس/ تبیل	عدم قدرت و عاملیت
	شپ په	دست و پت چلفتی	نوب ^۱	بی کفایتی	عدم قدرت و عاملیت
	باشاری سیز	نابلد	سوتون/ پیاز	بی کفایتی	عدم قدرت و عاملیت
	ال سیر ایاق سیز	دست و پا چلفتی	آکیو/ ببو گلابی	بی دست و پا و دست	عدم قدرت و عاملیت
	دئربه / لئرته/ شئرته/ شالاکتا	ولنگار یا شلخته	سمی	ناکارآمدی/ بی سلیقه-گی/ نامرتبی و بی نظمی/ بی هنری	عدم قدرت و عاملیت
	قارینقولو/ قارین پامالی	شکمو یا بنده شکم	چتر باز/ چتر شدن/ انگل/ آویزون	شکم‌بارگی/ حرص و طمع بی صبری و ناشکیبایی	عدم قدرت و عاملیت
	یالاق/	شکمو	خلافی داشتن (کسی که شکم بزرگی دارد)	شکم‌بارگی/ حرص و ولع	عدم قدرت و عاملیت
	چیلله چیخیب، بایراما اوچ گون گالیر/ پینتی آرواد قووورمانی قورتاریب/ الین آتیپ گودولده یارماسینه	جله گذشت به عید سه روز باقی مانده، زن بی تدبیر قورمه ^۲ اش تمام شده و به بلغور رو آورده است. در لفظ به زنی که تدبیر تهیه مایحتاج زمستانی را به اندازه‌ای که تا بعد از بهار دوام بیاورد نداشته است. / در لفظ تقبیح زنان بی‌نظم و بی‌تدبیر است که به فکر آذوقه زمستان نبودند.	گلابی	بی کفایتی	عدم تدبیر منزل. عدم مدیریت منابع غذایی.

^۱ - نوب Noob یکی از اصطلاحات گیمینگ ست. به بازیکنی که در یادگیری کند وی استعداد و فاقد سرعت برای رهایی از موقعیت‌های پرچالش به بهانه‌های مختلف است گفته می‌شود.

^۲ - در فرهنگ مناطق مورد بررسی، از کارهای مهمی که در پاییز انجام می‌پذیرفت، پروار کردن گوسفند مخصوص برای تهیه قوورما (قورمه) بود. بعد از پروار شدن گوسفند و قصابی آن که توسط مردان انجام می‌شد، مادر خانواده دیگ بزرگ مسی را روی شعله اجاق گذاشته و گوشت‌های قطعه قطعه شده را در آن سرخ می‌کرد (نیمه پخته) و سپس آن‌ها را در کوزه‌های بزرگ مخصوص قورمه ریخته و روی آن چربی اضافه می‌کرد و بعد آنها را در انبار خنک گذاشته و سر کوزه را می‌بستند. به‌علت وجود چربی، قورمه‌ها منجمد می‌شدند و بدین‌ترتیب زمستان گوشت نیمه پخته ذخیره می‌شد. در موقع نیاز و پخت غذاهایی مانند آبگوشت، اشکنه، مادر خانواده، مقداری از آن گوشت نیم‌پز شده را برداشته و بعد از پخت کامل، در کنار سایر مواد مورد نیاز در تهیه غذا، استفاده می‌کرد.

نتایج

از بررسی آتالارسوزلری یا فرهنگ شفاهی نسل قدیم و ادبیات و فرهنگ خوراکی نسل جدید از خلال مصاحبه‌ها چندین نتیجه مهم کسب شد:

- ✓ یکی از عوامل موثر در تفاوت نسلی در انجام امور کدبانوگری، ادراک نسل جوان از فرسودگی مادران خود به دلیل فعالیت بیش از اندازه ایشان در خانه است. صدمات جسمانی و روانی و شکایت مادران از کار زیاد خانه و بی ارج بودن زحماتشان، نسل جوان را به این ادراک می‌رساند که باید تعادل میان تمام امور زندگی برقرار باشد در کنار انجام امور خانه، به ارتقا توانایی‌های فردی خود مانند یادگیری موسیقی، نقاشی، آموختن یک حرفه، بدن‌سازی، تامین استقلال مالی و شخصی بها بدهند. و به‌قول خودشان نمی‌خواهند کوزت باشند و فقط بپزند، بشورند و رفت و روب کنند.
- ✓ تفاوت نسل‌ها در شناسایی انواع خوراک، شیوه‌های تهیه، مصرف و نگهداری و فضاهای مربوط به مواد خوراکی و تغییر اصطلاحات و واژگان ترکی به الفاظ غیر بومی و خارجی و انعکاس آن در گفتار نسل جدید.
- ✓ تغییر معیارهای مدیریت منابع غذایی و ذخیره‌سازی خوراک به شیوه‌های سنتی وابسته به فصل (تهیه گوشت قورمه برای طول زمستان و اوایل بهار. تدارک خواربار در پاییز برای دوران سرد زمستان) در روند گسترش شهرنشینی و تغییر سبک زندگی به علت تاثیر بازارهای ملی و جهانی و گسترش نهادهای غیر خانگی (مانند فروشگاه‌های مواد غذایی، کارخانجات، رستوران‌ها و کافی‌شاپ‌ها) در خصوص مدیریت تولید، ذخیره‌سازی، توزیع و مصرف مواد خوراکی.
- ✓ تغییر الگوهای تغذیه و رواج غذاهای فراملی در شناسایی تمایزات و طبقه‌بندی و واگرایی اجتماعی. به‌عنوان مثال رواج خوردن برنج، پاستا، ماکارونی، لازانیا و از این قبیل در میان عموم و از میان رفتن نقش تمایز بخش خوراکی مانند عمومیت پلو میان اقشار بالادست در مقایسه با اقشار کم درآمد که امروزه تقریباً هر کسی از هر طبقه‌ای می‌تواند این غذا را بپزد.
- ✓ تغییر نقش خوراک در هم‌گرایی‌ها، تعاون و همکاری‌های اجتماعی. به عنوان مثال تضعیف مشارکت‌ها و همیاری همسایگان و آشنایان در تهیه خوراک و ذخیره‌سازی مواد غذایی (تهیه دوشاب، پخت نان و تعارف نان به همسایه‌گان به عنوان یک ارزش اجتماعی پسندیده جهت تقویت وفاق جمعی).
- ✓ تغییر الگوهای پذیرایی از مهمانان، سفره آرای و تعارفات. به عنوان مثال امروزه شاهد سلف‌سروی شدن اکثر مهمانی‌ها هستیم. غذاها و سایر مخلفات بروی میز چیده می‌شوند و مهماتان خودشان از خود پذیرایی می‌کنند.
- ✓ تغییر روند هم‌سفره شدن اعضای خانواده در روند شهرنشینی به علت افزایش مشغله شغلی و تحصیلی زنان در بیرون از خانه و تفاوت ساعات حضور والدین و فرزندان در خانه.
- ✓ تغییر رژیم‌های غذایی و حذف برخی غذاهای بومی که زمانی معیار مهارت آشپزی زنان بودند.
- ✓ اهمیت نقش خوراک در مطالعات تطبیقی رژیم‌های غذایی نسل‌های مختلف ایران.

بحث و استنباط نظری

بحث از تفاوت نسلی بر اساس مسائلی مانند تجربه تاریخی و سبک زندگی متمایز هر نسل از نسل دیگر و تفاوت نظام‌های ارزشی، فکر و نظر قرار دارد که به علت عواملی مانند جریان‌های توسعه و تحول اجتماعی به‌وقوع می‌پیوندد. کدبانوگری به عنوان یک هویت که در جریان جامعه‌پذیری اعضاء جوان، شکل می‌گیرد، معیارهایی دارد که با توجه به نظم اجتماعی و بسترهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تعیین می‌شوند. در جوامع در حال گذار ارزش‌ها و هنجارهای قبلی ممکن است دیگر پاسخگوی نیازهای جامعه نباشند و این امر می‌تواند منجر به سردرگمی نسل‌ها، بحران معنا و هویت شود. عدم درک روند گذار و ایجاد تفاوت‌ها، عدم قبول برداشت‌ها و دیدگاه‌ها در مورد هویت و معیارهای کدبانوگری از سوی هر دو نسل، باعث تعارض‌ها و کشمکش‌ها بین مادران و دختران می‌شود و در صورت تداوم می‌تواند به شکاف‌های عمیق بین نسلی و گسست عاطفی میان آنها منجر گردد. اندیشمندان علوم اجتماعی، مردم-شناسان، جامعه‌شناسانی همچون مید^۱، اینگلهارت^۲، داگلاس در نظرات خود به روند متفاوت جامعه‌پذیری نسل جدید اشاره می‌کنند (دیلینی، ۱۳۹۱/ سفیری و دیگران، ۱۳۸۴/ داگلاس، ۱۴۰۰ و ۱۹۸۴) یکی از علل آن را پیدایش نهادها و شبکه‌های اجتماعی مختلف می‌دانند که به‌علت سرعت بالای ارتباطات روند جامعه‌پذیری بسیار متفاوتی از نسل والدین را برای فرزندان رقم می‌زنند. از نظر دورکیم در روند تغییرات جوامع از حالت سنتی به جوامع مدرن و صنعتی، همبستگی مکانیکی که بر خانواده‌ها حاکم است به همبستگی ارگانیکی یا اندام‌واره مبدل می‌شود و نسل به نسل رشد بیشتری پیدا می‌کند. اصولی که مرجعیت و اقتدار خود را از دست داده‌اند، با قدرت کمتری به نسل‌های آینده منتقل می‌شوند (عباسی و دیگران، ۱۳۹۷). بسیاری از نقش‌ها (در اینجا نقش مادران) و تقسیم کار اجتماعی متحول می‌گردد و به بنگاه‌های اقتصادی دیگری واگذار می‌گردد. این امر به آموزش فرزندان از والدین نیز سرایت کرده است. همان‌گونه که یافته‌ها در این پژوهش نشان می‌دهد، نقش آموزش مادران در زمینه فنون کدبانوگری تغییر فراوان یافته است و به نظام‌های آموزشی دیگری غیر از خانواده وانهاده شده است. آموزش‌های اینترنتی از سوی بلاگرهای مختلف یکی از این موارد است و حتی عرصه آموزش آشپزی به بلاگران مرد نیز تسری پیدا کرده است و مردان و پسران جوان به آموزش دنبال‌کنندگان خود در زمینه ارائه سبک‌های مختلف آشپزی می‌پردازند و مورد استقبال قرار گرفته‌اند. آنها وارد مقولاتی می‌شوند که پیش از این کاملاً در اختیار مادران و یا زنان پا به سن گذاشته خانواده بود. بحث دورکیم بر این است که در موقع گذار جوامع از حالت مکانیکی به ارگانیکی، آزادی‌ها و فردیت اشخاص توسعه یافته و وجدان جمعی تضعیف می‌شود. همان‌گونه که در این پژوهش شاهد کمرنگ شدن نقش خوراک در تامین وفاق اجتماعی میان همسایگان می‌شویم. در نهایت به نظر می‌آید کسب هویت کدبانو نوعی همراهی و تبعیت از نظم اجتماعی است. زیرا کسانی که از آن عدول می‌کنند بنا به نظریه گافمن دچار داغ ننگ می‌شوند. پژوهش حاضر نشان می‌دهد هر چند داغ ننگ در جوامع انسانی همواره وجود داشته و دارد، ولی بازنمایی آن ثابت نبوده و سیال است. زنانی که زمانی داغ ناکدبانو بودن را به علت این که وقت زیادی را صرف امور خانه نمی‌کردند، بر پیشانی داشتند در دوره‌ای دیگر از این داغ مبرا شده و هویت اجتماعی بودن را کسب می‌کنند. گیدنز نیز در تغییر معیارهای داوری ارزشی نسل‌ها بر نقش تعیین‌کننده تغییر ساختارها تاکید می‌کند (سفیری و دیگران، ۱۳۸۴). این موضوع را می‌توان در مورد معیارهای ارزشی نسل در خصوص کدبانوگری مشاهده کرد. تغییر ساختارها به علت تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه در گذار زمان در نسل مادران و دختران باعث تفاوت ارزش‌ها، نگرش‌ها و عملکردها شده است.

^۱- Mead

^۲ - Ronald F. Inglehart

یکی از ابزارهایی که می‌توان برای تبیین بروز تفاوت بین نسلی بدان اتکا کرد، تفاوت گفتمان روزمره دو نسل با یکدیگر است. تجارب زیسته و سبک زندگی نسل‌ها در گفتار ایشان منعکس می‌شود. این تفاوت‌ها بیانگر تفاوت تفاوت نظام فکری و اندیشه نسل‌ها است. کارل مانهایم به تجارب نسلی مختلف و تفاوت سبک زندگی اشاره دارد که در اثر آن، دیدگاه‌ها و آگاهی‌های نسلی تغییر می‌کند. تحولات فرهنگی سریع از عوامل بسیار موثر تفاوت نسلی است (توکل و قاضی‌نژاد، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر دیدگاه دو نسل نسبت به هویتی مانند کدبانوگری که در اثر تحولات ساختاری و تضاد سنت و مدرنیته به‌وقوع پیوسته است در گفتمان شفاهی نسل‌ها مشخص می‌گردد.

از نقطه‌نظر انسان‌شناسی نمادین-تفسیری، نشانه‌شناسی گفتمان روزمره نسل‌های گوناگون نوعی علم رمزگشایی و دریافت معانی از گفتارها و نوشتارها و حتی موارد غیرزبانی است و در پی استخراج رابطه‌های دال و مدلول و شناخت نظام‌ای نشانه‌ای، جهان‌بینی-ها، نظام‌های ارزشی، موقعیت‌های خودآگاه و ناخودآگاه، استراتژیک، فکر شده و یا فکر نشده بین نسلی است و از عملکردهای اجتماعی آنان پرده برمی‌افکند^۱ (فکوهی، ۱۳۸۳: ۲۹۹-۳۰۰ / دوسوسور، ۱۴۰۳).

سپاسگزاری

از مشارکت صمیمانه اهالی نیک گوئی (شیستر مرکزی) به‌ویژه مردم شهرهای خامنه، وایقان، دریان یا داریان، شندآباد، بندرشرفخانه، کوزه‌کنان در ارائه اطلاعات مفید جهت تدوین مقاله سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- جلیلووند، شیرین (۱۳۸۵). *بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران (نسل قدیم و جدید)*. نسبت به ارزش‌های اجتماعی. مرکز پژوهش‌های بنیادی.
- استریتیناتی، دومینیک (۱۳۸۸). *مقدمه‌ای بر نظریه‌های فرهنگ عامه*. ترجمه ثریا پاک نظر. تهران: گم‌نو.
- آقا ابراهیمی، هاجر (۱۳۹۵). نقش نظام خوراک به‌مثابه‌ی یک نظام نشانه‌ای با نگاهی به ۱۰ فیلم از سینمای ایران. *دو فصل‌نامه علمی - پژوهشی دانشگاه هنر*. شماره ۱۲. صص. ۳۵-۵۱.
- امین‌لو، حسن (۱۳۹۴). *وایقان و خاطرات من*. تهران: تنزیل.
- اندروودی، الهام و شیخی ئیلانلو، محمد (۱۳۹۷). جستاری در تعامل فرهنگ عامه و معماری: بازتاب معماری بومی در فضاسازی ادبیات شفاهی آذربایجان. *دو ماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه*. سال ۶، شماره ۲۲، صص. ۱۲۷-۱۵۶.
- بهشتی، محمد (۱۳۹۴). *کارنامه مدیریت سرزمینی: پیروی از اشته یا دروغ؟ نخستین همایش ملی میراث فرهنگی عامه ایران*. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

^۱ - در زمینه نشانه‌شناسی، رولان بارت^۱ به میزان زیادی میراث‌دار سوسور محسوب می‌شود. انسان‌شناسانی مانند لوی اشتروس و میانی ساختارگرایی وی از این میراث تبعیت می‌کنند. از این منظر، نشانه‌شناسی به عنوان شیوه‌ای برای یافتن منطق غیر مرئی اعمال اجتماعی محسوب می‌شود که از عملکردهای اجتماعی مانند تفاوت نسل‌ها پرده برمی‌افکنند (فکوهی، ۱۳۸۳: ۳۰۲). از منظر انسان‌شناسی نمادین-تفسیری^۱، فرهنگ مجموعه متشکل از معانی است و از طریق نمادها و نشانه‌ها قابل فهم است و نظام معنایی در فرهنگ‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف انسان‌شناسی نمادین-تفسیری این است که به چگونگی شکل‌گیری شبکه‌های معنایی از خلال نمادها ارتباط میان آنها دست یابد. وجه دیگر این علم، دریافت فرایندهای درک محیط و جهان بیرون از طریق فرد و گروهی که بدان تعلق دارد، است (فکوهی، ۱۳۹۰).

- بهمنیار، احمد (۱۳۸۲). *داستان نامه بهمنیاری*. تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- بیانی، شیرین (۱۳۵۲). *زن در ایران عصر مغول*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- پارسا، احمد (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل علمی و ادبی امثال و حکم پارسی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- پناهی سمنانی، حسین (۱۳۸۰). *فرهنگ عامه، دانش و مردم*. شماره ۲، صص. ۲۰۵-۲۰۷.
- پورطریق، آزیتا؛ رستگار، یاسر؛ معیدفر، سعید (۱۴۰۲). بررسی کیفی هویت زنان بندرعباس بر مبنای مصرف و فرهنگ بومی. *نشریه علمی زن و فرهنگ*. شماره ۱۴(۵۵)، صص. ۱۹-۳۵.
- توکل، محمد؛ قاضی نژاد، مریم (۱۳۸۵). شکاف نسلی در رویکردهای کلان جامعه‌شناختی: بررسی و نقد رهیافت‌های نسل تاریخی و تضاد با تاکید بر نظرات مانهایم و بوردیو. *نامه علوم اجتماعی*. شماره ۲۷، صص. ۹۵-۱۲۴.
- حبیبی، یدالله (۱۴۰۰). *آنا آنالار سوزی (مجموعه ضرب‌المثل‌ها، اشعار، مثل‌های منظوم، چیستان‌ها و داستان‌های کوتاه ترکی)*. تهران: کتاب سبز.
- حجازی، بنفشه (۱۳۹۹). *تاریخ خانم‌ها (بررسی جایگاه زن ایرانی در عصر قاجار)*. تهران: انتشارات قصیده‌سرا.
- حسن‌زاده، علیرضا. (۱۳۸۳). *مجموعه مقالات سمینار خوراک فرهنگ*. به کوشش علیرضا حسن‌زاده. تهران: نشر مهرنامگ.
- حسنی‌فر، عبدالرحمن. امیری پریان، فاطمه (۱۳۹۳). تحلیل گفتمان به مثابه روش. *نشریه جستارهای سیاسی معاصر*. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال پنجم، شماره اول، صص. ۴۹-۶۷.
- خواجeh‌نوری، بیژن؛ پرنیان، لیلا؛ همت، صغری (۱۳۹۳). مطالعه رابطه سبک زندگی و هویت اجتماعی (مطالعه موردی جوانان شهر بندرعباس). *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*. دوره هفتم، شماره ۱، صص. ۶۹-۹۴.
- داراب، هرمزدیار (۱۹۲۲م). روایات. به کوشش رستم‌اونوالا. بمبئی.
- داگلاس، مری (۱۴۰۰). *پاکی و خطر تحلیل ناپاکی و تابو*. ترجمه لیلا اردبیلی. تهران: انتشارات لوگوس.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۵۸). *گزیده امثال و حکم*. به کوشش محمد دبیرسیاقی. تهران: انتشارات کمیسون ملی یونسکو.
- دیلینی، تیم؛ (۱۳۹۱). *نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی*. ترجمه‌ی بهرنگ صدیقی و وحید طلوعی، تهران: نشر نی، چاپ ششم.
- ذکایی محمد سعید (۱۳۸۶). *فرهنگ مطالعات جوانان*. تهران: نشر اگه.
- زارع شاهمرسی، پرویز (۱۳۸۷). *فرهنگ شاهمرسی ترکی- فارس*. اصطلاحات رایج و متروک زبان ترکی آذربایجانی. تبریز: اختر
- زارع، میثم و ریاحی زمین، زهرا (۱۴۰۰). بازتاب خوراک‌ها در ضرب‌المثل‌های رایج استان فارس. *نامه انسان‌شناسی*. دوره هیجدهم. شماره ۳۳، صص. ۱۵۷-۱۸۵.
- زارع، میثم و ریاحی زمین، زهرا (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل کارکردهای گیاهان بومی در ضرب‌المثل‌های رایج استان فارس. *فصلنامه ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین*. دوره دوازدهم شماره ۴، صص. ۳۸.
- زاهدی‌پور خامنه، علی. (۱۳۸۹). *خامنه، سرزمین گل و شکوفه‌های بادام*. تهران: اندیشه نو.
- سالور، قهرمان میرزا (عین‌السلطنه). (۱۳۷۴). *روزنامه خاطرات*. به کوشش مسعود سالور و ایرج افشار. تهران:
- سامعی، مریم (۱۴۰۲). *مدخل کدبانو*. دانشنامه فرهنگ مردم ایران. جلد هفتم: فولکلور - کیقباد. تهران: انتشارات مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی
- سجودی، فرزانه (۱۳۸۳). *درآمدی بر نشانه‌شناسی خوراک*. مجموعه مقالات سمینار خوراک فرهنگ به کوشش علیرضا حسن‌زاده. تهران: نشر مهرنامگ.
- سرودلبر، عظیم (۱۳۹۳). *ترکی حکمت‌لر مثل‌لر*. مشهد: شان‌دیز

- سعیدی، سعیده (۱۳۹۵). بازنمایی هویت در الگوی خوراک بررسی اتنوگرافیک تغییرات الگوی خوراک در میان مهاجران افغان بر اثر تجربه مهاجرت به ایران. *نامه انسان‌شناسی*. دوره ۱۴، شماره ۲۴، صص. ۷۹-۱۰۶.
- سفیری، خدیجه، و محمدی، سیده عقیده. (۱۳۸۴). *هویت جنسی مادران و دختران. شناخت یا تفاوت؟*. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد.
- سمائی، مهدی (۱۳۸۲). *فرهنگ لغات زبان مخفی (با مقدمه‌ای درباره جامعه‌شناسی زبان)*. تهران: نشر مرکز.
- سوسور، فردیناند دو (۱۴۰۳). *دوره زبان‌شناسی عمومی*. ترجمه کوروش صفوی. تهران: هرمس.
- شجاع، (۱۳۵۶). *انیس/الناس*. به کوشش ایرج افشار. تهران:
- شریفی مقدم، آزاده و ندیمی، نرجس (۱۳۹۲). تحلیل معنی‌شناختی از کاربرد نام حیوانات در ضرب‌المثل‌های گویش لار (با تکیه بر دلالت، موضوعیت و کارکرد اجتماعی). *ویژه‌نامه نامه فرهنگستان (زبان‌ها و گویش‌های ایرانی)*. شماره ۲.
- صادقی، رسول و شهابی، زهرا. (۱۳۹۸). تعارض کار و مادری: تجربه گذار به مادری زنان شاغل در شهر تهران. *جامعه‌شناسی کاربردی*. سال سی‌ام، شماره پیاپی (۷۳)، شماره اول، صص. ۹۱-۱۰۴.
- صبوری خسروشاهی، حبیب. (۱۳۹۳). تفاوت بین نسلی خانواده. *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، سال دهم، شماره چهل و دوم، صص. ۷۸-۹۰.
- عباسی، صدیقه، سفیری، خدیجه، امیر مظاهری، امیر مسعود (۱۳۹۷). تاثیر عوامل اجتماعی در روابط نسلی از دیدگاه دانشجویان دختر. *جامعه‌پژوهی فرهنگی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*. سال نهم، شماره اول، صص. ۱۳۱-۱۵۶.
- عریان، سعید (۱۴۰۳). *کتاب متن‌های پهلوی*. تهران: انتشارات علمی
- عزت‌اللهی، طیبیه (۱۴۰۲). زیبایی و زشتی در خود تزئینی پوشش زنان عشایر عرب کتی روستای حصار ورامین. *نشریه پژوهش‌های انسان-شناسی ایران*. دوره ۱۳، صص ۲۵.
- عمرانی، علی (۱۴۰۱). *آتالارسوزی: ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات ترکی سنقری*. بناب: انتشارات پارلاق قلم.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۰). *تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی*. تهران: نشر نی. چاپ هفتم.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۳). *انسان‌شناسی شهری*. تهران: نشر نی.
- کاظمی‌پور عبدالمحمد (۱۳۸۷). *نسل/یکس*. بررسی جامعه‌شناختی نسل جوان ایرانی. تهران: نشر نی
- کالوه، لویی ژان (۱۳۸۸). *زبان مخفی چیست؟*. ترجمه شهروز پزشکی. ویراسته سید مهدی سمائی. تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، چاپار.
- کنیرائی، محمود (۱۳۷۸). *از خشت تا خشت*. تهران: نشر ثالث.
- کسروی، احمد (۱۳۹۶). *آذری یا زبان باستان آذربایجان*. تهران: هزار کرمان.
- کیا، صادق (۱۳۹۰). *واژه‌نامه شصت و هفت گویش ایرانی*. تهران:
- گافمن، اروینگ (۱۴۰۲). *کتاب داغ ننگ*. ترجمه مسعود کیانپور. تهران: نشر مرکز.
- محمدی، جلال (۱۳۷۶). *شعر بومی آذربایجان در یک نما*. فصلنامه شعر. شماره ۲۱، صص. ۶۴-۶۹.
- محمودی، مریم و هاشمی زینب‌السادات (۱۳۹۵). نگاهی به ضرب‌المثل‌های شهرستان داراب. *فصلنامه ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین*. شماره ۱۳، صص. ۹۱-۱۰۶.
- مینقی اقدم، زینب. میرزائی، خلیل. سفیری، خدیجه. شکریگی، عالیه (۱۴۰۱). رابطه شکاف نسلی با آسیب‌های اجتماعی در نوجوانان شهر تهران. *فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی*. سال بیست و دوم، شماره ۸۵، صص. ۱۲۳-۱۵۸.
- نادرمیرزا قاجار (۱۳۸۹). *خوراک‌های ایرانی*، به کوشش احمد مجاهد. تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵. وبگاه مرکز آمار ایران

- نرسیسیان، امیلیا (۱۳۸۳). *خوراک، تابو و مرزهای هویتی*. مجموعه مقالات سمینار خوراک فرهنگ به کوشش علیرضا حسن‌زاده. تهران: نشر مهرنامگ.
- نظامی، مژگان (۱۳۹۸). *مدخل/ارونق*. تهران: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی.
- هدایت، صادق (۱۳۸۱). *فرهنگ عامیانه مردم ایران*، تهران: نشر چشمه.
- هیئت، جواد (۱۳۶۷). *آذربایجان شفاهی خالقی ادبیاتی*. تهران: ضمیمه مجله وارلیق.
- Abbasi Shavazi, M.J, McDonald (2007). Family Change in Iran: Religion, Revolution and the State in Jayakody, A. Thornton, and W. Axinn (eds.) *International Family Change: Ideational Perspective*, Taylor & Francis Group, LLC, pp: 177-198.
- Abbasi- Shavazi, M.J., Torabi Fatemeh (2006). Intergenerational differences in consanguineous marriage in Iran. *Iranian Journal of Sociology*. Volume 7, Issue 4, January
- Ahmadi, Y (2019). Identity Styles and Value Orientation (Case Study of Youth of Sanandaj City). *Journal of Social Sciences*, 25(83). [Persien] URL: https://qiss.atu.ac.ir/article_9733. Html.
- Amin Lo, Hassan (2014). *My stories and memories*. Tehran: Tanzil.
- Andaroodi E, Sheikhi Ilanlu M. (2018), A Study on Interaction and Correlation of Folk Literature and Vernacular Architecture: *The Reflection of Rural Architecture on Oral Literature of Azerbaijan*. *CFL*, 6 (22), pp. 127-156.
- Bahmanyar, Ahmed (2012). *Bahmaniari's story*. The University of Tehran Press (UTP)Publication.
- Barthes, Roland (1973), *Elemenets of Semiology*, Hill and Wang: New York.
- Bayani, Shirin (1973) *Women in Iran during the Mongol Era*. Tehran: Tehran University Press.
- Beheshti, Mohammad (2014). *Territorial management record: following Ashe or a lie?* The first national conference of popular cultural heritage of Iran. Mashhad: Astan Quds Razavi Publishing House.
- Bijan Khajenoori; Leila Parnian; Soghra hemmat (2014). The Study of Life Style and Social Identity (A case study of youth in Bandar Abbas city). *Journal of Iranian Cultural Research*. Volume 7, Issue 1 , pp. 69-94. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2014.25.004>.
- Board, Javad (1367). *Oral Azerbaijan, creator of literature*. Tehran: Supplement of Warliq Magazine.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge, USA.
- Census results of 2015. *Iran Statistics Center website*. <https://amar.org.ir>.
- Dehkhoda, Ali-Akbar (1358). *A selection of proverbs and Sayings*. By the efforts of Mohammad Debirsiaghi. Tehran: UNESCO National Commission Publications.
- Douglas, Mary (1984). *Food in the Social Order*. Routledge. USA.
- Ezatollahinejad, Tayebbeh (2023). Beauty and Ugliness in the Self-decoration of Women of the Arab Koti Nomads of the Village of Hesar in Varamin. *Iranian Journal of Anthropological Research*. Vol 13, Issue 1. Pp. 77-98.
- Fakuhi, Naserer (1383). *Urban anthropology*. Tehran: Nei Publishing.
- Fakuhi, Nasser (2018). *History of thought and theories of anthropology*. Tehran: Ney Publishing. The seventh edition.
- Fischler, Claude (1988). Food, Self and Identity. *Social Science Information. Research Gate*. Vol. 27, pp. 275-293.
- Goode, W.J. (1963). *World Revolution and Family Patterns*. New York: Free Press.
- Habibi, Yadullah (1400). *Ata Analarsozi* (a collection of proverbs, poems, proverbs, chistans and short Turkish stories). Tehran: Green Book
- Hajar Agha Ebrahimi (2016) The Function of Food System as a Semiotic System The Case Study of 10 Iranian Films. *Journal of Dramatic Arts and Music*. Vol 6, Issue 12..
- Hasanzadeh, A. R. (2008). Food and culture. Mehrnamak.
- Hashemi, Zeinab Alsadat. Mahmoudi, Maryam (2016). Study of Proverbs in the Darab city. *Quarterly Journal of Iranian Regional Languages and Literature*. Issue 3, Vol. 6. Pp. 91-106.
- Hedayat, Sadiq (1381). *Folk culture of Iranian people*, Tehran: Cheshmeh Publishing.
- Hejazi, Banafsheh (2019). *History of Women* (A Study of the Position of Iranian Women in the Qajar Era). Tehran: Qaseeda Sara Publications.
- Hormozdiyar, Darab (1922). *Narrations. With the help of Rustam Unwala*. Bombay. *Journal of Iranian Languages and Literature*, Issue 38. Winter. doi: 10.30495/irl.2023.1942899.1478.

- Kasravi, Ahmed (2016). *Azari or the ancient language of Azerbaijan*. Tehran: Hazar Kerman.
- Katiraei, Mahmoud (1999). *From Brick to Brick*. Tehran: Sales.
- Lotman, Yuri M. (2001). *Universe of Mind*, Translated by Ann Shukman. I.B.
- Mohammadi, Jalal (1376). Native poetry of Azerbaijan in one scene. *Poetry Quarterly*. No. 21. Pp. 64-69.
- Nader Mirza Qajar (2010) *Iranian Foods, with the help of Ahmad Mojahid*. Tehran: University of Tehran Press (UTP) Publication.
- Nawa, F., (2001), *Out of bounds: Afghan couples in the United States*, a study of shifting gender and identity, Aftaabzad Publications, San Francisco.
- Nersissians, Emilia (2013). *Food, taboo and identity boundaries*. A collection of articles of the seminar "Food for Culture" by Alireza Hasanzadeh. Tehran: Mehrnameg publication.
- Nezami, Mozghan (2018). *Entrance of Arunq*. Tehran: Large Islamic Encyclopedia Center.
- Omran, Ali (1401). *Atalarsozi: proverbs and idioms of Turkish Sanghari*. Bonab: Parlaq Qalam Publications.
- oryan, Saeed (1403). *Book of Pahlavi Texts*. Tehran: Scientific Publications.
- Panahi Semnani, Hossein (2010). Popular culture, knowledge and people. *Sh2*: 205-207
- Parsa, Ahmed (2014). *Proverbs and Maxims*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies.
- Pourtorogh, Azita; Rastegar, Yaser; Saeed Moidfar (2023). Qualitive Investigation of Women's Identity in Bandar Abbas Based on Consumpyion and Indigenous Culture. *Journal of Woman and Culture*. Vol.14(55). Pp. 19-35.
- Rostami-Povey, E., (2007), *Afghan women: identity and invasion*, Zed Books Ltd, London, New Yor.
- Saidi, Saida (2015). Representation of identity in the food pattern, an ethnographic study of changes in the food pattern among Afghan immigrants due to the experience of immigrating to Iran. *Iranian Journal of Anthropology*. Vol 14. Issue 24. Pp. 79-106.
- Sameii. Maryam (2023) *Kadbanoo Intry. The encyclopedia of Iranian Folklore*. Vol: 7. Folklore-Keyqobad. Tehran, The Centre of The Great Islamic Encyclopedia.
- Sarvodelbar, Azim (2014). *Turkish Wisdom and Proverbs*. Mashhad: Shandiz.
- Saussure, Ferdinand de (1403). *Course in General Linguistics (Cours de linguistique générale)*. Translated by Cyrus Safavi. Tehran: Hermes
- Sharifi Moghadam, Azadeh and Nadimi, Narjes (2012). Semantic analysis of the use of animal names in proverbs of Lar dialect (based on meaning, subjectivity and social function). *Special issue of Farhangistan* (Iranian languages and dialects). Number 2.
- Sojudi, Farzan (2004). *An introduction to food semiotics*. A collection of articles of the Food Culture Seminar by Alireza Hassanzadeh. Tehran: Mehrnameg Publication.
- Sterinati, Dominic (2008). *An introduction to popular culture theories*. Translated by Soraya Pak Nazar. Tehran: Gom-no.
- Thorenton, A. Lin H-S (1994). *Social Change and the Family in Taiwan*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Zahedipour Khamene, Ali (1389). *Khameneh, the land of flowers and almond blossoms*. Tehran: New Thought.
- Zare Shahmorsi, Parviz (2007) *Turkish-Persian Shahmorsi culture*. Common and abandoned idioms of the Azerbaijani Turkish language. Tabriz: Akhtar
- Zare, Meysam. Riahizamin, Zahra (2021). Reflection of Foods on Common Proverbs of Fars Province. *Quarterly Journal of Iranian Reginal Language and Literture*. Vol 18. Issue 33.
- Zare, Meysam. Riahizamin, Zahra (2023). Investigation and analysis of the functions of native plants in the common proverbs of Fars province. *Quarterly Journal of Iranian Reginal Language and Literture*. Vol 12. Issue 4.

